

ԱՌԵՏԱՐԵՐ

ՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹ

ԿՐՕՆԱԿԱՆ, ՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆ, ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԵՒ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

The Weekly **AVEDAPER**, American Bible House, Constantinople.

ՀԱՏՈՐ ԿԴ

Կ. ՊՈԼԻՍ, ՄԱՅԻՍ 20, 1911

ԹԻԻ 20

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

ՀՈՐԻՋՈՆԸ. Կիներու քուէտուութիւն, Թագադրութիւն եւ Համաժողով, Ֆէսի փափուկ կացութիւնը:

ԽՄԲԱԳՐԱԿԱՆ. Ի՞նչ կը կորսնցնէ ազգ մը կրօնք կորսնցնելով:

ՆԵՐՔԻՆ ԿԵԱՆՔ.

ՊԱՏԿԵՐՆԵՐ. Կռնիլ եւ վերցնել:

ԴԻՏԱԿԱՆ. Դաստիարակութիւն եւ նկարագիր:

ԴՐԱԿԱՆ ԲԱԺԻՆ. Փոքրադիր տուփը եւ Զատիկի շուշանները:

ՅՕԴՈՒԱԾԱԳԻՐՆԵՐՈՒ ԲԱԺԻՆ. Տէրունական Աղօթքը, Իգական սեւին դերը գրականութեան մէջ, Բաց նամակներ:

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

ՀՈՐԻԶՈՆԸ

ԿԻՆԵՐՈՒ ՔՈՒԵՏՈՒԹԻՒՆ Գրեթէ ամէն սա-
րի կիներու քուէ-
տուութեան իրաւունք տալու առաջարկ կը ներ-
կայացուի Անգղիոյ Խորհրդարանին: Ահաւասիկ ինչ
որ Թայմս կ'ըսէ անցեալ շաբթու ներկայացուածին
վրայ:

Երեսփ. Ժողովի սրահը բաւական լեցուն էր
Սըր Ծորձ Քէմփի օրինագծին երկրորդ ընթերցման
պահուն, որով կ'ուզուի խորհրդարանական ընա-
րութեան իրաւունք տալ կիներուն 255 երեսփո-
խաններ անոր ինպատ քուէ տուին 88ի դէմ ո-
րոնք կը մերժէին: Երկրորդ ընթերցման նպատա-
ւոր այս 167 քուէի մեծամասնութիւնը հաւանո-
րէն պիտի սրտապնդէ կիներու ընտրական իրա-
ւունքին ջատագովները, որոնք ընդհանրապէս շատ
եռանդուն մարդիկ են: Սակայն այս դասը շատ
անգամ այս կէտին հասած և աւելի յառաջ չէ գա-
ցած, ուստի պէտք չէ շատ բան ակնկալել այս յա-
ջողութենէն . . . Ահաւասիկ եկաւ ժամը երբ բո-
վանդակ Ժողովը յանձնաժողովի վերածուելով ման-
րակրկիտ քննութեան պիտի ենթարկէ խնդիրը:
Այս ընդհանրապէս կը մեկնուի անոր մերժման հա-
մադօր անօրինութիւն մը: Անվէճ կ'ընդունինք թէ
օրինադիժը յեղաշրջական առաջարկի շատ չափա-
ւոր հանգամանք մը ունի: Սըր Ծորձ Քէմփ կը
հաշուէ թէ անով ընտրական իրաւունքի պիտի
տիրանան իւր 1 միլիոն կիներ միայն, բան մը՝ որ
բնորոշ 7 միլիոն քուէներուն մէջ տագնապեցու-
ցիչ թիւ մը չկազմեր: . . . Կը վախճանք թէ կի-
ներու ընտրական իրաւունքին անուանական ջա-
տագով երեսփոխաններուն ամէնը իրենց ընտրող-
ներուն ուղածին չափ փափաքող չեն անոր: Զո-
րաւոր ալ կ'ասկած ունինք թէ ստէպ վայն պաշտ-
պանելու խոստումներ կ'ըլլան և քուէներ իսկ կը
տրուին հաճոյակատարութեան համար, կամ թա-
խանձանք ազատելու, կամ ընտրական օգուտ մը
ապահովելու նպատակով, սա միտքարական հա-
մոզմամբ թէ բնաւ արդիւնք մը յառաջ պիտի չգայ:

Զճմարիտն բնելով, Անգղիոյ հանրային կարծիքը
դեռ բնաւ լուրջ կարեւորութիւն ընծայած չէ այս
խնդրին: Եւ եթէ քաղաքական անձնաւորութիւն-
ներ դիւրաւ դիւրաւ հաւանութիւն կու տան ինչ ինչ
անտեղի թախանձանքներու, պատճառը սա է որ
զիտենք թէ կիներու ընտրական իրաւունքը երբեք
որոշ, ուշադրաւ ու ընդհանուր կերպով ներկա-
յացուած չէ ընտրողներուն իրեւ քաղաքական ի-
րական խնդիր: . . . Հանրային անտարբերութեան

խորերը սա համոզումը կը տիրապետէ թէ կիները
երբեք չունին լուրջ դժգոհութիւն մը, կամ դժգո-
հութիւն մը որ չկրնայ բարձուիլ, ինչպէս շատեր
բարձուած են, ներկայ քաղաքական դրութեան
տակ:

Կիներու քուէտուութիւնը ջատագովող հրա-
տարակուութիւններէն և ճառախօսութիւններէն դա-
տելով Անգղիացիներու մեծամասնութիւնը կը բաղ-
կանայ անգամ ու անողջայ ստահակներէ, որոնք
իրենց որս կամ թշնամի կը նկատեն կիները, կը
ճնշեն ու վայրագորէն կը հարստահարեն զանոնք, կը
հրճուին անոնց տառապանքներուն ի տես և այն-
չափ կ'ախորժին իրենց բարբարոսութիւններէն որ
չեն ուզեր տալ այն միջոցները որոնցմով իրենց
տառապանքէն պիտի ազատին խեղճերը: Ամէն ոք
զիտէ թէ բուն իրողութիւնը բոլորովին տարբեր
է և թէ ազգին արական մասը ոչ մէկ բանի կը
ցանկայ աւելի քան իգական մասին—մայրերու,
քորերու, սիրուհիներու, կիներու և դուստրերու,
որոնց «բնական պաշտպաններն» են այրերը—բա-
րօրութեան ու երջանկութեան: Անոնք պատ-
րաստ են ամէն բանաւոր խնդրանքի գոհացում
տալ, որչափ իրենց կարողութիւնը կը ներէ: Եւ ե-
թէ կիներն առ հասարակ իրօք ու լրջօրէն քուէ-
տուութեան իրաւունք ուզեն, անշուշտ պիտի
ստանան, նայն իսկ եթէ անկէ օգուտ մը չքաղեն: Բայց
չեն ուզեր, ստուար մեծամասնութիւնը չուզեր,
անտարբեր են: Այս բաւարար պատճառ մը չէ որ
ուղղիներուն զլանանք: Սակայն ինչ որ կ'ակսի ի
յայտ դալ՝ սա է թէ կիներու ստուար ու յարաճուն
խուժը մը ոչ միայն չուզեր քուէտուութիւն, այլ
եւ ուժգնագէտ կը հակառակի իր սեռին այդպիսի
իրաւունք մը տալու ձեռնարկին: Չուզեր կինե-
րէ կառավարուիլ, և մէն մի փաստ որ յառաջ կը բեր-
ուի միտ դնելու համար կիներու ընտրական իրա-
ւունքը ջատագովողներու ազերսին՝ մեր վրայ
պարտք կը դնէ նոյնչափ ուշադրութիւն և յարգ
ընծայել այդ իրաւունքին ընդդէմացող կիներու
աղերսին:

ԹԱԳԱՂՈՒԹԻՒՆ ԵՒ Այս նիւթին վրայ Թայմս
ՀԱՄԱԺՈՂՈՎ հետեւեալը կը գրէ Մայիս
6 թուով:

Ժիշտ տարի մը առաջ Մայիսի տխուր գիշեր մը
աշխարհի ամէն կողմը ծաւալեցաւ սա բոթը թէ
մենք կ'օրհնուցինք մեր Թագաւորը, իմաստուն,
ազնիւ, ժրջան Անգղիացի Ժէնթըմէնը, որ իր
արքայական պարտականութիւններուն առաջինն
համարեցաւ ազգերու խաղաղութիւնը պահպանել:
Այսօր դարձեալ մեզի կ'ուղղուին աշխարհի աչքերը:

բայց տարբեր պատճառով: Մեր սուգը կը վերջանայ այս իրիկուն: Դէպ առաջ կը նայինք և ոչ դէպ ի հետ: Յառաջիկայ քանի մը շարաթներուն մէջ պիտի չգտնուի Անգղիացի մը, որու սիրտը աւելի արագ չբարձրէ ի յուշ հանգիստական այն պահուն, երբ Ճորճ, որդին Էտուերտի և Թոմս Վիքթորիայի, իր բարձր ու վաղեմի պաշտօնին ուխտը կ'ընէ և կը տարտի բազմիլ զանը բազմաթիւ մեր վեհապետներուն, որոնք մեր կղզիները մեծագոր ու մեծանուն ըրին աշխարհի ազգերուն մէջ: Հանդէսներով ու արարողութիւններով և այն ամէնով զոր համազգեստներու փայլը, նուագներու յաղթական զոռումը և լուսավառութիւններու չքեղութիւնը կրնան ընել արտայայտելու համար մարդկային մեր պարզ յոյզերը, Լոնտոն պիտի հանդիսանայ կեդրոն ու ռատան Բրիտանական պետութեան և իր զաւակները պիտի հաւաքէ իրբու քաղաքամայր:

Թագադրութեան այս օրերը ամէն պարագայի մէջ յիշատակելի և հոյակապ շրջան մը պիտի ըլլան առանց նոյն իսկ Կայս. համաժողովի յաւելուածական հրաւերին, կայսրութեան այնքան զաւակներու մայր հայրենիքի մէջ համախմբումին: Հրամանատարներ ու թագաւորներ պիտի գտնուին մեկին, սիրով ու պարծանքով ընդունուելով պատուին համար զոր մեր Թագաւորին մատուցին: Բայց անոնցմէ զատ մեր հետ պիտի ըլլան մեր եղբայրները անդրծովեան սահմաններէ, Հնդկստանէ և բոլոր մեր գեղեցկանուն զաղութներէն — Տէրութիւն Քանստայի, Հասարակապետութիւն Աւստրալիայ, Միութիւն Հարավային Աֆրիկէի, Եւն. — որոնք իրենց Թագաւորին և Մայր Հայրենիքին հաւատարմ և անոր օգնելու մշտնպատրաստ պիտի նային թէ ինչպէս կրնանք ամէն լաւագոյն կերպով զործակցել Կայսրութեան միութեան և աշխարհի խաղաղութեան համար:

Այս օրերը ծուլութեան շրջան պիտի չըլլան ու եւէ անձի համար. . . . Թագաւորը և Թագուհին մանաւանդ իրենց հպատակներէն աւելի պիտի աշխատին: Յառաջիկայ երեքշաբթիի և չորեքշաբթիի առաջին երկու ընդունելութիւններէն և պետական տօնի ուրբաթի բացումէն մինչեւ իրենց ի Սկոտլանդ պաշտօնական այցելութենէն վերադարձը, որ Յունիսի կէսէն ետքը տեղի կ'ունենայ, սաստիկ զբաղ պիտի ըլլան: Գերման Կայսեր ու Կայսրուհին Մայիս 14ին ժամանմամբ և Վիքթորիա թագուհին յիշատակարանին Մայիս 16ին բացմամբ կը շարունակեն անոնք հանրային ու անհատական յանձնառութիւններու շարք մը, որ ա-

ռանց միջնարարի կը տանի զիրենք ուղղակի Թագադրութեան արարողութեան (Յունիս 22): Այնուհետեւ կան բազում ուրիշ բաներ որոնք կը վերջանան Թագաւորին ու Թագուհին այցելութեամբ յիշմանտա, Ուէլլս և Սկոտլանդ:

Գաղթային Վարչապետները, Արքեպիսկոպոսները և Եպիսկոպոսները և անդրծովեան բոլոր միւս պաշտօնական այցելուներն ալ գրեթէ նոյնչափ զբաղ պիտի ըլլան. . . . Բայց աստի կան մարդոց բաղմութիւնները որոնք անդու հոսանքով Լոնտոն պիտի թափին Թագադրութեան շարժումն հինգշաբթի և ուրբաթ օրերը արշալոյսէն սկսեալ: Թագաւորին այս հարկը հազարաւոր հպատակներուն տեսիլը կերպով մը ամէնէն փառաւորը պիտի ըլլայ ամբողջ տեսարաններուն վասն զի մենք իրբու միապետութիւն սիրող ժողովուրդ գերազանց զիրք մը կը բռնենք ազգերուն մէջ: Եւ եթէ ընդհանուր խաւաճանութիւններուն մէջ անոնց բաժինն է լոկ փողոցները կայնիլ և անցնող թափօրները դիտել, իրենց սրտերուն մէջ հաստատուած է սակայն Թագաւորին զահուն ապահովութիւնը:

ՏԵՍԻ ՓԱՓՈՒԿ Թանձերէ Թայֆի ուղղուած հեղինակին: Քաղեր մը սապէս կը ներկայացնէ Մարտի մայրաքաղաքին փափուկ կացութիւնը Մայիս 5ին. Կացութիւնը զարձեւել ծանր է: Հազարապետ Պրէմիի ժամանմամբ իրօք աւելցան Ֆէսի պահակազօրքերը, բայց հիւսիսի բոլոր ցեղերը ազատ մնացին իրենց ուշադրութիւնը զարձեւելու համար մայրաքաղաքին պաշարման, իսկ Շէրակու և Ուլէտ Այսա անուն ցեղերը, որոնք միայն հաւատարմ կը մնային այն կողմերը, Պրէմիի մարդոց Շէրարտայէ միկնելուն պատճառով պարտաւորուեցան ազատամարտներուն միանալ: Յարձակող ցեղերը հազարապետին ետեւէն գացին բոլոր ճամբան և հիմա Ֆէսի մօտերը կը մնան, և զժախտաբար անոր զօրքը իր նախկին սքանչելի կորովը և կարգապահութիւնը զգալապէս կ'որոնցուցած է մայրաքաղաք ժամանելէն ի վեր: Միեւնոյն ժամանակ Հիէնա ցեղը, որ հեծելազօրք զրկած էր Սուլթանին օգնութեան, իր իսկ սահմաններուն մէջ յարձակում կրեց ապստամբներէն: Անմիջապէս ակնկալուեցաւ որ Ֆէսի իրենց մարդիկ ապստամբին, վասն զի ցեղը անկարող է զիմադրել այն ճնշման որ իր վրայ ի դժոյշ զրուեցաւ ապստամբութեան մղելու համար զինք:

Աւելի ծանր է ուղմանութիւն նուաղութեան ինդիքը: Թիդանթաթիւներու ոռուրերը սպառնու-

վրայ են, և հազարապետ Պրէմոնի մարդիկը անոր դրեթէ բոլոր ռազմամթերքը սպառեցին իրենց արշաւանքի քառօրեայ կռուին մէջ: Դրամ ալ չկայ զօրաց և ցեղային օգնականներու վճարելու համար, և Սուլթանը մեծ դժուարութիւն կը կրէ կառավարական հաշիւներ մաքրելու համար: Ուստեստը սղած է և ժողովրդային նոր ապստամբութիւն մը անհաւանական չհամարուիր: Ապրիլ 30ին զին. յառաջխաղացութեան ուրիշ լուր հասած չէր Ֆէս բաց ի սա դիտաւորութենէն թէ Րապաթի Մարոքեան փոքրիկ ջոկատը պիտի ղրկուէր: Այդ ջոկատն ալ բոլորովին անօգուտ եղաւ և թշուառ կիցս կ'ըսէ թէ ղրկուած զինուորները բացարձակապէս անօգուտ են, եթէ կարգապահ, կատարելապէս զինուած և բաւական ստուարութիւն չըլլան:

Մոլլա Զինի յայտարարութիւնը ցեղերը սովորականէն աւելի ամուր կերպով միացուց և ապստամբութիւնն աւելի արծարծեց: Կ'ըսուի թէ ըսած է որ իր քաղաքականութիւնն է Եւրոպացիներուն թոյլ չտալ որ Մարոքի մէջ բնակին, ծովեզերեայ քաղաքներն ի բաց առեալ: Մոլլա Զին կը մնայ Մէքինէզի մօտերը: Բաս էլ Մաի Պէրպէրներուն կայս. վրանները կը վերաբերին Մոլլա Պրահիմի, իր Խալիֆային: Մոլլա Հաֆիտ, որ մեծ լատեստութիւն ունեցաւ Հազարապետ Պրէմոնի մարդոց ժամանումէն անմիջապէս ետեւ, հիմա սաստիկ յոռետես է: Եւ արդարեւ կացութիւնը կ'արդարացնէ կարծես անոր տրամադրութեան այդ փոփոխութիւնը, վասն զի փափուկ է իրերու վիճակը:

ԽՄԲԱԳՐԱԿԱՆ

ԻՆՉ ԿԸ ԿՈՐՍՆՅՆԷ ԱԶԳ. ՄԸ

ԿՐՈՆՔ ԿՈՐՍՆՅՆԵԼՈՎ

1.

Ի ԲԵՐԵԻ անհատներ կը մտածենք մեր անցեալ կամ վերահետ կորուստներուն վրայ: Սակայն ուրիշ աւելի ծանր կորուստներ կան որոնք ամբողջ ազգերու կը պատահին: Ազգ մը կրնայ իր միութիւնը կորսնցնել, ինչպէս Ամերիկայի Միաց. Նահանգները կորսնցուցին յիսուն տարի առաջ և անկէ ծագում առնող քաղաքային պատերազմին զոհ գացին կէս միլիոն առողջ ու քաջարի երիտասարդներ: Կրնայ իր ազատութիւնը կորսնցնել և իր աշխարհակալին լուծը ծանր գտնել նման Կարթագինէի և բազում ազգերու որոնք նախնի Հոռոմէ նուաճուեցան: Կրնայ իր բնավայրը կորսնցնել նման Հրեաներուն որոնք գերի տարուեցան Բաբելոն: Կան նաեւ ուրիշ կորուստներ նոյնչափ

կամ աւելի ծանր հետեւութիւններով, որոնք տեղի կ'ունենան մարդոց նկարագրին մասնաւորապէս վիճակին մէջ: Կրնան անոնք իրենց հայրենասիրութիւնը, լուսաւորութիւնը կամ բարոյականը կորսնցնել: Այս կորուստներէն ալ ոչ մին աւելի մեծ է քան կորուստը զոր կը կրէ ամէն կրօն կորսնցնող ազգ մը:

Սակայն յստակ հասկնանք թէ ի՞նչ կ'ուզենք ըսել կրօն բառով: Կրօնն է ճանչնալ անտեսանելի և հոգեւոր աշխարհը: Ամերիկացի մեծ բառագիր Ուէպսթըր սապէս կը սահմանէ զայն. «Ճանչնալ զԱստուած իբրեւ առարկայ պաշտպան, սիրոյ և հնազանդութեան: Ուղիղ զգացում կրել հանդէպ ուղիղ իմացուած Աստուծոյ և Կրօնը աստուածաբանութիւնն է, քանզի վերջինը մտքի կը պատկանի: Աստուծոյ վրայ մեր գաղափարներուն ամբողջութիւնն է: Մենք զԱստուած կը նկատենք ամենագէտ, ամենակարող, ամենուրեք և ամենասուրբ: Կրօնին գործը մեր առ Աստուած զգացումներուն և այս զգացումներէն շարժուած մեր արարքներուն հետ է: Կրօնն ունենալու է աստուածաբանական հիմ մը: Մարդ մը պարտի ինչ ինչ գաղափարներ ունենալ Աստուծոյ վրայ, ապա թէ ոչ՝ չսիրել զայն ու չհնազանդիլ անոր: Այսու ամենայնիւ աստուածաբան մը կրնայ անկրօն ըլլալ:

Կրօնը բարոյականութիւնն ալ չէ: Մին մեր առ Աստուած պարտականութիւններուն կը վերաբերի առաւելապէս, իսկ միւսը մեր առ մարդիկ պարտականութիւններուն: Բարոյականութիւն կամ բարի վարք կրնայ գոյութիւն ունենալ առանց կրօնի, թէեւ ճշմարիտ կրօն չկրնար ըլլալ առանց բարոյականի: Մարդ մը կրնայ իր ընկերները սիրել առանց զԱստուած սիրելու, բայց չկրնար ճշմարիտ Աստուածը սիրել առանց իր ընկերները սիրելու: Կրնայ մէկը Տասնաբանեայի երկրորդ տախտակը պահելով չգողնալ, չչնալ, չսպաննել ու սուտ երդում չընել, միեւնոյն ժամանակ Տասնաբանեայի առաջին տախտակը բոլորովին անգիտանալ: Սակայն չկրնար այդ առաջին տախտակը պահել ու երկրորդը անգիտանալ, վասն զի երկրորդ տախտակին պատուիրանները պահելով է որ մարդիկ մասամբ կը հնազանդին Աստուծոյ և անոր հաւատարիմ հետեւող կ'ըլլան: Կոմիտեկեան վարդապետութիւնը բարոյականի դրութիւնն է յաւելած քան կրօն: Ազնիւ շատ սկզբունքներ ունի, որոնցմով մեր ընթացքը պիտի կանոնաւորենք հանդէպ մեր նմաններուն: Բայց զրեթէ ոչինչ կը սորվեցնէ Աստուծոյ կամ հանդերձեալ կեանքի վրայ:

Յարգ ընդհանուր կրօններու վրայ խօսեցանք : Կրօնական հաւատքի և երկրպագութեան շատ դրուժիւններ կան աշխարհի վրայ : Ոմանք յիմարական և վատթարացուցիչ նախապաշարունակներէ կը բաղկանան մեծ մասամբ և ազէտ ու բարբարոս ցեղերու մէջ միայն կը գտնեն հետեւող : Երբեմն ասոնց պաշտամունքին կ'ընկերանան անբարոյական գործեր, երբեմն ալ ինքնաշարժարութիւններ կամ մարդկային զոհի անդթութիւններ : Բայց ասոնց ոչ մին կրնայ ընդ երկար դիմանալ բարձր քաղաքակրթութեան լոյսին : Արդարեւ այս լոյսին ծաւալումը երկրէս գրեթէ բնաշինջ ըրած է անգութարարողութիւնները : Եւ երբ ազգ մը իր ժառանգական կրօնը կը կորսնցնէ՝ աւելի բարձր կրօն մը ընդունելու համար, երբ բազմաստուածութիւնը կը թողու և անհուն ու սուրբ մի Աստուծոյն երկրպագութիւնը կ'ընդունի, կը շահի : Այսու ամենայնիւ գրեթէ ամէն կրօններ բարի ու ճշմարիտ բան մը կը պարունակեն : Կը ճանչնան անոնք անտեսանելի աշխարհը և մարդուս կապակցութիւնն անոր հետ : Կը սորվեցնեն բարձրագոյն էականերու և հանդերձեալ կեանքի հաւատալ : Մարդս կրօնական ընութիւն ունի և անոնք բան մը կու տան որով կը սնանի այդ ընութիւնը : Լաւ է մարմինը խեղճ հացով և շատ քիչ անուէնդ պարունակող ուտեստով անուցանել քան բնաւ չանուցանել : Եւ սակայն եթէ կրնանք ընտիր հաց և առատ միտուն դով ուտեստ հայթայթել, մեծ շահ է : Նմանապէս ստորին կրօններէն ոմանք աւելի լաւ են քան անկրօնութիւնը : Անոնք մարդը կը բարձրացնեն՝ զգացնելով անոր թէ յարաբերութիւն ունի բարձրագոյն էականերու հետ և չահեր՝ որոնք այս վաղանցով կեանքէն ալ անդին կ'երկարին : Չինու համար աւելի լաւ է Պուտտայական միալ քան բուլորովին անկրօն ըլլալ, եթէ անկրօնութիւնը փոխանցման պարզ չըջան մը պիտի չըլլայ դէպ աւելի բարձր ու մաքուր կրօն մը դիմելու ընթացքին մէջ :

Սակայն մենք անոնցմէ ենք որ իրենց նախահայրերէն Քրիստոնէական հաւատքը ստացան : Մենք մեր վիճակին օրհնութիւններէն մին կը համարինք որ կռապաշտ : Պուտտայական կամ ուրիշ ոչ-Քրիստոնեայ ազգի մը զաւակ չծնանք : Եւ երբ կը հարցնենք թէ ազգ մը ինչ կը կորսնցնէ՝ կրօն կորսնցնելով, կ'ուզենք ըսել՝ Քրիստոնէական կրօն կորսնցնելով :

1. Կը կորսնցնէ կապ մը, որով իր անցեալին հետ կապուած է : Այս անոր մեծազոյն կ'ըրուտներէն մին չէ, բայց իրական կորուստ է : Յօդ-

ուածագիրս իր մանկութեան օրերուն կը դառնայ և կը յիշէ իր մայրը որ այս աշխարհէն չուեց աւելի քան կէս դար առաջ : Շատ անգամ տկարութեան պատճառով կ'ստիպուէր ան՝ տունը մնալ, երբ ընտանիքին միւս անդամները եկեղեցի կ'երթային : Եւ սակայ մեր մաքին առջեւ կը պատկերանայ այն դիւքով, ուր կը գտնէինք զինք եկեղեցիէ վերադարձին, բացուած խոշոր Աստուածաշնչի մը առջեւ : Աստուծոյ ժողովրդին հետ երկրպագելու արտօնութենէն զրկուած էր, բայց ոչ կրօնի միթիթարութենէն ու սիրտնաքններէն : Մեր հայրերէն ու մայրերէն ալ կ'անցնինք իրենց ծնողներուն և այսպէս սերունդէ սերունդ մինչեւ հարիւրաւոր տարիներ : Երկու բան կը կապէին այդ սերունդներն իրարու : Մին սա է թէ ցեղային նոյն արիւնը կը հոսէր անոնց երակներուն մէջ : Միւսն է սա թէ նոյն Քրիստոնէական հաւատքն ունէին իրենց սրտերուն մէջ : Եւ մեր նախնեաց շատերուն համար կրօնը իրենց զխաւոր դանձն էր : Շատ բան չունէին անոնք այս աշխարհի բարիքներէն, բայց հաւատքով հարուստ էին : Հակառակ աղքատութեան, տաժանելի աշխատութեան և զրկումներու զորոնք կրել կոչուեցան ամէնն ալ՝ զուարթ ու երջանիկ էր անոնց կեանքը, վասն զի իրենց Աստուածաշունչներուն կը հաւատային : Բան մը չկար որ կարենար զաւակ մը իր կրօնասէր ծնողէն բաժնել աւելի յաջողապէս քան անհաւատութիւնը : Վերանի թէ դիակը տեսնէի պերզմանին մէջ : ըսաւ Քրիստոնեայ հայր մը իր ուշիմ մէկ զաւակին համար, որ անհաւատական զաղափարներ ստացած էր գողէճին մէջ : Մենք այդպէս պիտի չըսէինք, վասն զի անհաւատութիւնն է ոչ սակաւ անգամներ վաղանցուկ տագնապ մը, ուր մարդս կը մաքառի աւելի ամուր ու աւելի խոր հաւատքի մը տիրանալու համար :

Սակայն մենք մեր նախնեաց մոլորութիւնները պահպանելու չենք : Աշխարհ կը յառաջդիմէ, և հարկաւ մեր ետին պիտի թողունք շատ բաներ զորոնք մեր նախնիք ընդունած էին : Ճշմարիտ է այս խօսքը, և մեր նախնիք ճշմարիտ յառաջդիմութեան նպատակով ամէն բանի մէջ օրով պիտի միանային մեզի : Քառասուն տարի առաջ երբ Անատոլուի գիւղերը կ'այցելէինք, սենեակները գիւղեր ատեն կը լուսաւորուէին պզտիկ ճրագներով, որոնց մէջ կամ կտաւատի կամ կնճթի իւղ կը վառուէր : Լոյսը այնչափ ակար էր որ հազիւ կը բաւէր խաւարը ցուցնել : Բայց երբ քարէլղի ճրագներ ներմուծուեցան, տարեցները նորատիւներու չափ ուրախացան սոյն նորութեան համար : Եւ եթէ կարենա-

յին ելեկտրական լոյսեր ունենալ փողոցներուն ու տուններուն մէջ, ա'լ աւելի պիտի ուրախանային: Կ'ուզեն անոնք լաւագոյն լոյսը զոր կրնան ձեռք ձգել: Նմանապէս եթէ ցուցուի թէ լաւագոյն կերպ մը կայ իրենց արտերը մշակելու, թէ տարբեր բերքեր և երկրագործական զարգացեալ գործիքներ պիտի աւելցնեն իրենց շահերը, սիրով կ'ընդունին լաւագոյն գաղափարները: Թերեւս պահպանողական են և քիչ մը ժամանակ կ'անցնի զանոնք համոզելու համար: Բայց երբ համոզուին, փոփոխումները կ'ընեն առանց դժկամակութեան: Եթէ երկաթուղին իրենց կողմերէն անցնի, օգուտ կը քաղեն անկէ և չեն ցաւիր փոփոխութեան համար որով կրնան քանի մը ժամէն կատարել ճամբորդութիւն մը զոր քանի մը օրէն պիտի ընէին ձիով: Գիտութեան ու գիւտի յառաջդիմութեան պտուղ եղող ամէն արդի բարոյացումներ սիրով կ'ընդունուին Բրիտանիայէն ու անհաւատէն հաւասարապէս, երբ կը հասկցուն անոնք ու իրենց առաւելութիւնը կը նշմարուի: Չկայ հոգիի տանջանք մը, անաւոր կորստեան զգացում մը հաւասար անոր զոր մէկը կ'զգայ երբ հրաւիրուի հրաժարի երկնաւոր Հօր մը հաւատալէ և յաւիտեանական կեանքի յուսալէ:

Եւ այս առաջին կորուստը, որու վրայ կը խօսինք, Հայերը բազում ուրիշ Բրիտանիայ ցեղերէ աւելի զգալու են, եթէ իրենց ազգային գոյութեան շարունակման յարգը կը ճանչնան, վասն զի այդ գոյութիւնը իրենց կրօնին կը պարտին: Վերջերս թերթի մը մէջ յօդուած մը տեսանք, որու հեղինակը կ'ուրանար զայս, բայց ինքնայայտ ճշմարտութեան մը դէմ կ'առարկէր: Այդպիսի առարկութիւն մը կը տկարացնէ խօսողին դատը: Հաւածանքի և վտանգի օրերու մէջ Հայ ազգը իր կրօնին կառչած մնալով ազատուեցաւ ուրիշ ազգերու մէջ ձուլուելով կորսուելէ, ինչպէս կորսուեցան Մովսէսացիները, Ամմոնացիները, Եգիպտացիները և շատ ուրիշ վաղեմի ժողովուրդներ: Կարծեմ ոմանք կ'ըսեն թէ ժամանակ կար երբ Հայերու թիւը 30 միլիոն էր, եթէ նոյն իսկ 15 միլիոն էր, ինչէն է որ հիմա 3 միլիոնէն թերեւս շատ աւելի է: Շատեր կորսուեցան խռովալից ժամանակներու մէջ, բայց շատեր դրացի ժողովուրդներու խառնուեցան: Իրենց կրօնէն հրաժարողներ դադրեցան ազգին հետ համընկելէ: Եւ հաւանօրէն հիմա ոչեւս Հայ համարուողներու երակներուն մէջ աւելի Հայ արիւն կը հոսէ, խառն արդարեւ ուրիշ ժողովուրդներու արեան հետ, քան Հայ անունը տակաւին կրողներու երակներուն մէջ:

ՆԵՐՔԻՆ ԿԵԱՆՔ

ԾՈՒԼՈՒԹԻՒՆԸ հոգիին հիւանդութիւնն է:—Ծուլ կեանք և սուրբ սիրտ զիրար կը հակասեն:—Կարելի է յաջողութիւն գտնել այն օրեր՝ երբոր զանց կ'առնուին աղօթքն ու Աստուծոյ Խօսքին ընթերցումը: Որքան ալ կներեւ է մեր այնպէս յաջողութեանց, դժկամակութեան և ապերշտակութեան պատճառը:—Աղօթէ այն ատեն երբ սըրտիդ մէջ աղօթքի հոգին կայ, երբ օգնութեան կը կարօտիս, երբ փորձութեան զօրութիւնը կը զգաս, երբ հոգեւոր թմրութիւն կը նշմարես, կամ երբ աշխարհիկ հոգիի մը յարձակումներուն նշաւակ կ'ըլլաս:—Ծաղիկներու միջոցաւ կը ճանչնանք «Աստուծոյ ժպիտները»: Անոնք սահմանուած են մարդկային սրտին Արարչին նկատմամբ խօսող փափկագոյն յուզումները արթնցնելու: Անոնք միտքը կը լեցնեն ազնիւ խորհուրդներով և զայն կը բարձրացնեն այն կլիմային՝ ուր ծաղիկը չորցնող փոթորիկ չկրնար գալ և ուր ցաւը անծանօթ է: Բնութեան այս չքնաղ գոհարները կը ծաղկին սոսկ մեռնելու համար, բայց անոնց մաքուր և փալուռ նշանակները իրենց դրոշմը կը ձգեն մեր հոգիներուն վրայ:—Ծաղիկները, «Բնութեան բանաստեղծութիւն»ները և քաղցր դարնան գեղեցկութիւնները մեզի թողուած են իբր յիշատակ հին զրախտին: Անոնք մեզի կը խօսին սրբութեան ու սիրոյ լեզուով, կը ծառայեն երկրաւոր բաներու ունայնութիւնը ցուցնելու մեզի, ետ կը տանին զմեզ դէպի Եղեմի վայելքները, և կը թելադրեն մեզ դիտել գալիք զրախտին ծաղկաւէտ բլուրները:—Անկարգ հանճարը իր կարողութեան երեք չորրորդը կը կորսնցնէ:—Գործերդ բաղդատէ Բնութեան գործերուն հետ, որպէս զի հպարտութեան և յանձնապատասխանութեան չառաջնորդուիս:—Խօսողները կը սերմանեն, իսկ լսողները կը հնձեն:—Ամէն առաքեալ իր ժամանակին համար կոչուած է. երկինքէն կ'ընդունի խորհուրդ մը՝ զոր աշխարհի աւանդելով կ'անցնի կ'երթայ:—Աստուած երկու գահեր ունի՝ որոնց մին երկնից և միւսը խոնարհ սրտերու մէջ է:—Մեծ սըրտերը ովկիանոսի նման ընաւ չեն սափրու:—Աստուծոյ աղօթքը դանդաղ կը շարժի, բայց լաւ կ'աղայ:—Դէպ ի վեր նայէ չնորհաց ներկայ պետքին համար, իսկ դէպ յառաջ՝ մնացորդին համար:—Հաւատքը Աստուծոյ գործերը կ'ընդունի, և աղօթքը անոնց կատարումը կը հայցէ:—Բրիտանիան բացի Բրիտանիայէ և Անոր փրկութիւնէն ոչինչ ունի իր սեպհականութիւնը կոչուող: Անոր

ամէն բանը Աստուծոյ նուիրուած է: — Սուրբերը փորձութեան մէջ իյնալէ ազատ ըլլալու համար երբեմն տրտմութեան մէջ իյնալու կը յօժարին: — Կրօնքը միայն և զխաւորաբար Աստուծոյ տանը և և անոր ծառայութեան համար սահմանուած չէ, այլ յարմարցուած է նաեւ խանութի և ուրիշ գործառնութիւններու մէջ ալ գործադրուելու համար: — Եթէ կարող ըլլանք գիտնալ վախճանը, պիտի տեսնենք որ մէն մի պատահար հաւատացեալին բարեխառութեան համար է: Երբ երկինք փոխադրուինք, յայնժամ պիտի տեսնենք որ իւրաքանչիւր հով դէպի փառք կը քէն զմեզ: — Աստուծոյ պատուիրաններուն մոռացութեան ազդու արգելքը մեր առօրեայ կեանքին մէջ զանոնք գործածել ջանալու, սիրել սորվելու և անոնցմով բերկրելու հոգին է: — Վիշտերը հոգիին աւելի քաղցրութեան և կատարեալ երջանկութեան անցքեր կ'ըլլան Աստուծոյ: — Խոնարհ հոգին, սպիտակ թերթի նման, պատրաստուած ըլլալու է ընդունելու ինչ որ երկնային ձեռքը պիտի գրոշմէ իր վրայ: — Փախուստ մի տար երբոր բարի գործ մը ընելու կոչում կ'ընդունիս, ոչ ալ ինքզինքդ չքմեղացուր՝ երբ գէշ գործի մը համար յանդիմաննուիս: — Ծշմարիտ Գրիստոնէին համար Աստուած՝ Հայր, Գրիստոս՝ Փրկիչ, Հոգին՝ Մխիթարիչ, հրեշտակը՝ սպասաւոր, աշխարհ՝ գերի մը և երկինք՝ իր ժառանգութիւնն ու բնակարանն է: — Դառնորէն մի նայիք անցեալին, վասն զի ետ չգար: Իմաստութեամբ ուղղեցէք ներկան, ան ձերն է: Ազնիւ սրտով զիմաւորեցէք ապագան: — Բարեւսէրը հարստութիւն՝ իսկ ազահը չքաւորութիւն կը դիզէ: — Մեղքը կ'արտադրէ վախ, վախը կ'առաջնորդէ ստրկութեան և ստրկութիւնը կ'եղծանէ մեր բոլոր պարտաւորութիւնները: Վախցէք մեղքէն և ապահով եղէք: — Որչափ քաղցր է բոլոր օրը Աստուծոյ համար գործել և գիշերը պառկիլ Անոր ժպիտին տակ: — Աստուծոյ մօտ ապրին է քաղցրագոյն երկինքը՝ զոր կարելի է վաշելի երկրի վրայ: — Մետաղները յղկելու համար օխքան կարեւոր չէ քերող խարտոցը, որքան էական են փորձութիւններն հաւատացեալին հոգիին մէջ շնորհքը փայլեցնելու համար: — Հաւատքը հնազանդութեան ծնողն է: — Շատերու համար խոհանոցը՝ իրենց տաճարը, խոհարարը՝ իրենց քահանան և որովայնը իրենց աստուածն է: — Մեր անկեալ ընտելութիւնը՝ ալեկոծ ծովու նման՝ թէև անհանդարտ, այլ շարունակաբար տիղմ և աղտեղութիւն դուրս կու տայ: — Գրիստոսի փրկագործութեան բաժնեկից չենք ըլլար, երբ Անոր սէրէն աւելի զօրաւոր է մեղքին ու աշխարհի սէրը մեր մէջ: Թարգմ. Բ. ԱՐՄԱՆՅԱՆ

ՊԱՏԿԵՐՆԵՐ

ԿՈՒՅՆԻԼ ԵՒ ՎԵՐՑՆԵԼ

Երկու մարդեր ովկիանոսի վրայ բանող շողեհաւի մը զբօսասրահին մէջ, որ ուրիշ սրահէ մը ցած միջնորմով մը բաժնուած էր, կը նստէին և անոնց խօսակցութիւնը միւս սրահէն կը լսուէր: Այս երկու մարդերէն մէկը բժիշկ մըն էր, և միւսը կը դառնար ճամբորդութենէ մը զոր ֆիզիքապէս կաղզուրուելու համար կ'ընէր: Իրենց ջանքի մը օրուան այդ յարաբերութեան առիթով անոնք իրարու շատ մօտէն ծանօթներ եղան: Նորարոյժ մարդը իր ախտանշաններուն վրայ համարձակօրէն կը խօսէր բժիշկին հետ: «Ինծի յանձնարարեցին որ առողջութեանս համար ճամբորդութիւն մը կատարեմ», ըսաւ ան, «և ահա առիթ բաւական աղէկցած կը դառնամ, բայց ոչ բոլորովին աղէկ: Բուն դժուարութիւնը իմ ջիղերուս մէջ է, և կարծես չեմ կրնար յաղթահարել զայն»:

«Ձեր ընդհանուր առողջութիւնը որոշապէս աւելի լաւ է», ըսաւ բժիշկը, «և այդ ֆիզիքական բարեկեցութեամբ պատճառներ ունիք ալեկալելու նաև բարեկեցութեամբ մը ձեր ջղային վիճակին մէջ»:

«Ես ալ այդպէս կը կարծեմ», ըսաւ միւսը, «բայց բուն դժուարութիւնը սա է որ ես միշտ կը դառնամ նոյն այդ կէտին որ իմ առողջութեանս խանգարումին պատճառ եղաւ: Ժամանակ մը առաջ քարոզ մը մտիկ ըրի, որ կ'ըսէր թէ մարդկային ցեղը երկու կարգի կրնայ բաժնուիլ, վերացնողներ և կոթնողներ: Հիմա ես երեք չորս անբժառններ և երկու երեք փեսաներ ունիմ, բայց միեւնոյն ատեն ես պէտք է մտածեմ ու կարգադրութիւններ ընեմ և այդ բոլորին համար դրամական հոգերը ես տանիմ: Ըսեմ չեմ ուզեր թէ անոնք գործել չեն ուզեր, կամ թէ իմ վրաս մաւ կարոյժ ըլլալ կը փափաքին: Այս բոլորը այն պատճառով է որ անոնք գործել չեն զիտեր առանց ուրիշ մէկուն որ զիրենք յառաջ մղէ, ցուցնէ իրենց և բռնէ զանոնք: Անոնց մէջ վերցնող մը չկայ, անոնք բոլորն ալ կոթնողներ են: Ահա այդ էր, պարոն բժիշկ, ինչ որ ջլատեց զիս, և այդ կէտին է որ միշտ կ'անդադառնամ, և նորէն ու նորէն կը մտածեմ թէ այդ քարոզիչը զիտէր թէ ինչ բանի վրայ կը խօսէր»:

«Կը զարմանամ, քարոզիչին բոլոր ըսածը այդ էր», յարեց բժիշկը:

«Օ՛, ան ամէն մարդու վերցնող ըլլալ յանձնարարեց ու ես ալ կը ջանամ այդ ընել»:

«Այո», ըսաւ բժիշկը, «բայց կ'երեւայ թէ դուք

քարոզէն այն դասը միայն առած էք որ օգտակար պիտի ըլլար ուրիշներու օգնելու համար: Արդեօք ան ձեզի կոթնիլ սորվելու մասին ալ չխօսեցա՞ւ: Մարդ մը բանի մը կոթնելու է, եթէ ոչ՝ չկրնար բան մը վերցնել: Ան պէտք է հաւատք և յոյս և վրան կենալու բան մը ունենայ, եթէ ոչ՝ վրան կեցած գեղինը տեղի կու տայ: Կը կասկածիմ թէ այն բանը զոր չկրցաք սորվիլ այդ քարոզէն՝ ձեր բուն պէտք ունեցածն էր: Ես քարոզիչ մը չեմ, և պիտի չուզէի յանձն առնել քարոզը քարոզիչին տեսակէտէն մեկնել: Բայց բժիշկի մը տեսակէտէն ձեր պէտք ունեցածը այն է՝ ինչ որ ես կը կարծեմ թէ կար քարոզին մէջ, և դուք չլսեցիք: Բարեկամս, ես աւելի կը մտածեմ թէ քարոզիչը ձեզի Աստուծոյ կոթնիլ և յետոյ վերցնելու մասին խօսած է: Դուք վերցնելը սորված էք և լաւագոյն խրատը դորեա կրնամ տալ ձեզի՝ կոթնիլ սորվիլն է:»

«Ձորմանալի չէ որ շատ շիտակ կը խօսիք, պարոն բժիշկ:» Ըսաւ միւսը, «եւ քանի որ հիմա անոր մասին կը խօսիք, ա՛լ աւելի կը կարծեմ թէ յիշեալ քարոզին մէջ այդ տեսակ բան մըն ալ խօսուեցաւ:»

«Ձեզի ատոր չափ օգտակար բան մը պիտի չկրնայի յանձնարարել երբեք,» Ըսաւ բժիշկը, «հաւատքն ու յոյսը առաջին կարգի բուժիչ ազդակներ են: Մարդ մը աղէկ է որ վերցնէ, բայց միեւնոյն ատեն՝ կարեւոր ալ է երբեմն իր բնոր վար դնել հանդարտ վստահութիւնով մը: Եթէ քարոզիչին կամ իմ քարոզէս կրցաք դայս սորվիլ՝ ձեզի դեղէ աւելի օգտակար պիտի ըլլայ և կարող պիտի ըլլաք նոր եռանդով վերցնել:»

ԳԻՏԱԿԱՆ ԲԱԺԻՆ

ԴԱՍԻՍԻԱԿԱՆԻԹԻՒՆ ԵՒ ՆԿԱՐԱԳԻՐ

Մ. ՄԻՆԱՆԵԱՆ

(Ընդհ. Տեսաւ՝ Միայ. Ընդ. Կարնոյ Շրջանակի Վարժարանաց)

Ա.

Կրթական դրութեան մը տուած ընդհանուր արդիւնքը չափորոշելու համար երեք հարցումներ կրնանք ուղղել ուսումնական երիտասարդին նկատմամբ: Ի՞նչ գիտէ, այսինքն ի՞նչ ծանօթութիւններ մթերած է իր մօքին մէջ: Ի՞նչ կրնայ ընել ան, այսինքն ֆիզիքական ու մտային ի՞նչ ճարտարութեանց վարժուած է, արուեստագիտական ի՞նչ կարողութիւններ զարգացուցած է: Ի՞նչ պէտք է, այսինքն ի՞նչ պիտի ուղղութեամբ պիտի դործածէ իր ստացած ծանօթութիւններն ու կարողութիւններ, ի՞նչ պիտի նկարագրի մըն է տիրացած:

Բաղդատաբար դիւրին է նախատեսել թէ այսինչ դպրոցական ծրագրին կիրարկմամբ ո՛րպիսի ծանօթութիւններ ու ճարտարութիւններ պիտի կրնանք հաղորդել նոր սերնդին: Ուսուցիչ մը կըրնայ երաշխաւորել թէ աշակերտը իմացական այսինչ զարգացումները պիտի ստանայ դպրոցին մէջ, Արհեստաւոր վարպետը կրնայ երաշխաւորել թէ իր աշակերտը պիտի կրնայ արհեստին պահանջած ձեռարուեստական ճարտարութիւնները ժառանգել քանի մը տարիէն: Բայց չկայ մէկը որ երաշխաւորէ մեզ թէ այսինչ նպատակներուն պիտի ծառայեցնէ աշակերտը ապագային՝ իր ստացած ծանօթութիւններն ու ճարտարութիւններ: Չկայ մէկը որ երաշխաւորէ բարոյական նկարագրի յինուութեան ամէնէն պատասխանատու դործը: Լաւագոյն դաստիարակութեան մը ազդեցութիւնը վայելող անձ մը կրնայ ամէնէն զգուելի մոլութիւններն ունենալ, և արհեստագիտական հիմնալի կարողութեանց տիրացող վարպետ մը կրնայ ոճրագործութիւններ կատարել:

Այսօր մեր Ազգային կրթական ճիգերն կեդրոնացուցած ենք դաստիարակութեան առաջին երկու նպատակներն իրադրութիւն վրայ: Մեր դպրոցական ծրագրեր նպատակուած են ծանօթութիւն հաղորդել աշակերտին մտաց ու արհեստական ճարտարութեանց վարժեցնել զայն: Գործնականապէս անտեսած ենք դաստիարակութեան զըլխաւորագոյն նպատակը, որ է ազնիւ նկարագրի մը տիրացնել նոր սերունդը: Ամէն դարու մեծ խորհողներն ու դաստիարակներ ամենազօրաւոր չէշտով մը յայտարարած են թէ նկարագրին է որ օրհնութեան պիտի վերածէ անհատի մը ժառանգած ծանօթութիւններն ու ճարտարութիւններ և կամ անէժքի, թէ իմացական ու ֆիզիքական բոլոր կարողութիւններն ու ճարտարութիւններ ինուութեան կոյր ուժերուն կը նմանին: անոնց ի՞նչ նպատակներու ծառայելն է որ պիտի որոշէ իրենց բարոյական ու ընկերական արժանիքը, թէ մարդու մէջ կամ է որ բարի կամ չար նպատակներու կը ծառայեցնէ ստացուած իմացական ուժերն ու ձեռարուեստական կարողութիւններ, և հետեւաբար թէ կամքի դաստիարակութիւնն է որ պիտի կրնայ օգտակար ու բարի ընծայել իմացական ու արուեստագիտական զարգացումներն:

Անուրանալի է թէ քաղաքակիրթ ամբողջ աշխարհի կրթական դրութիւններ տակաւին չեն յաջողած լուծել բարոյական դաստիարակութեան այս կենսական հարցը: Հին թէ նոր դաստիարակութիւնները զրեթէ ազարդին մնացած են այս մա-

սին, Բոլոր դաստիարակուած մարդիկ բարի ըլլալու էին, եթէ դաստիարակութիւնը կրցած ըլլար առաքինութիւն սորվեցնել նոր սերնդին, ինչպէս կը սորվեցնէ թուաբանութիւն կամ մայրենի լեզու: Եւ նորանոր օրէնքներու հաստատումը, ընկերական-կազմակերպական բոլոր բարեկարգութիւններ թուղթի վրայ մեռած տառեր պիտի մնան ցորչափ դաստիարակութիւնը չյաջողի ընկերական այդ իտէալներն իրականացնելու համապատասխան նկարագրի տիրացած անհատներ արտադրել, ցորչափ ընկերութիւնը կազմող անհատ սյրերն ու կիներ չստանան կամքի դաստիարակութիւն:

Բարոյական կամ կամքի դաստիարակութիւնը, այսպէս, կը կազմէ կեդրոնական հարցը ամէն ազգի քաղաքական ու ընկերական կենաց, առանց որու լուծման՝ քացարձակապէս անկարելի է որեւէ ազգի իսկական բարեկարգումն ու յառաջդիմութիւն:

Հին դաստիարակութիւնը անվիճելիօրէն ջանացած է բարոյական նկարագրի շինութեան գործը արդիւնաւորել, բայց չէ յաջողած՝ որովհետեւ անդիտակ մնացած է կամքի դաստիարակութեան ուղիղ սկզբունքներուն ու մեթոտներուն: Նոր դաստիարակութիւնը, օգտուելով արդի հոգեբանութեան և մանկութեան ուսման լուսաւարիւռ յայտնութիւններէն, սկսած է հիմնապէս նոր ուղղութեամբ մը ձեռնարկել հարցերու այս հարցին լուծմանը: Թէեւ անմիջական լուծում ակնկալել չախաղանք լաւատեսութիւն մը պիտի ըլլար, բայց կըրնանք վստահաբար յայտարարել թէ լուծումը այլեւս կոբէլ ընծայուած է: Այս մասին ինչ հիմնական տարբերութիւն կը գտնուի Հին ու Նոր դաստիարակութեանց միջեւ, և ինչու Հին դաստիարակութեան կիրարկած մեթոտներով անկարելի պիտի ըլլար լուծել կամքի դաստիարակութեան հարցը:

Հին դաստիարակութիւնը անդիտակ էր մանկական բնութեան ու կ'անտեսէր դաշն բոլորովին: Անդդիտակի Լաք իմաստասէրն կրնանք վեր առնել իրեն ժէ դարու կրթական հարցերու մասին ներկայացուցիչ հեղինակութիւն մը, որուն այս մասին գրածները խորագոյն ազդեցութիւն մը գործեցին ժամանակակից դաստիարակութեան վրայ մինչեւ մեր օրերը, և այսօր իսկ բարձր յարգ կը վայելեն կրթական շրջանակներու մէջ ու կը նկատուին իրեն ամէնէն յառաջդիմական, լաւագոյն կրթական խորհուրդը իր դարուն:

Հանրաժանօթ է Լաքի այն խօսքը թէ մանկան միտքը սպիտակ թուղթի կամ մեղրամոմի կը նմա-

նի, որուն վրայ կը գրենք ինչ որ ուզենք և կամ զոր կը կաղապարենք մեր ուզած ձեւով: Որչափ ալ այսպիսի բացատրութիւն մը տուած է Լաք մանկան մտքին նկատմամբ, իր գրուածքներէն կը հասկնանք թէ մանուկը իրապէս սպիտակ թուղթ մը նկատելու չափ ազէտ կամ միամիտ չէր: Անդդիտակի այս մեծ իմաստասէրը, Լաք կ'ընդունէր թէ նորածին մանկան մէջ իսկ կը գտնուին շատ մը «բնական միտումներ» կամ բնազդներ: Բայց, փոխանակ այս բնազդներուն մէջ փնտուելու բոլոր այն յատկութիւններն զորս մշակել կոչուած է դաստիարակութիւնը, կը նկատէր զանոնք յաւէտ թշնամի ուժեր զորս հարկ էր ջնջել կամ դապել: Մանկան ինքնածին այս բնութիւնը, այս բնազդները հարկ էր «արմատախիլել», «բուժել», «վերանորոգել», «տեղերին նոր յատկութիւններ արմատացնել»: Ամէն տեսակ նոր յատկութիւններն հարկ էր «տպաւորել», «ներարկել», «ներշնչել», «խրը հիմ դնել» մանկան մէջ: Լաքի տեսութեամբ մանկան ժառանգական բնաւորութեան մէջ կը գտնուին բոլոր մտւթեանց սերմերը, որոնցմէ կ'ածին մարդկային կեանքը թշուառացնող ամէն անարդարութիւններն, զեղծումներն, կոխներն ու արիւնահեղութիւններ: Դաստիարակութեան պաշտօնն ու նպատակն է, ըստ Լաքի, արմատախիլ ընել այս սերմերն ու անոնց տեղ արմատացնել բարութեան սերմեր և առաքինի կեանքի մը ունակութիւններն: Տառնուելով բոլոր դարու կրթական խորհրդոյ այս ամենաբարձր ներկայացուցիչը, ուրեմն, ուրիշ բան չտեսներ մանկան մէջ, եթէ ոչ՝ չարին համասփիւռ արմատներն:

Անոնք որ ծանօթ են արդի հոգեբանութեան յայտնութեանց՝ քաջ գիտեն թէ հիմնովին սխալ է Լաքի այս տեսութիւնը մանկական բնութեան մասին, թէ մանկան բնազդներուն գործունէութիւններէն է որ պիտի կազմակերպուի անոր նկարագիրը, թէ դաստիարակութիւնը դուրսէն ոչ մէկ բաղձալի յատկութիւն կամ առաքինութիւն կրնայ ներմուծել աշակերտին կեանքին մէջ, թէ գսպողական ու ժխտական մեթոտներով երբեք չէ կարելի մշակել անհատի մը կամքը, թէ հին դաստիարակութիւնը վրիպեցաւ բարոյական նկարագրի շինելու իր բոլոր ջանքերուն մէջ յաջող արդիւնք ձեռք բերելէ, որովհետեւ հակաբնական այս տեսութեան հակապատասխան մեթոտներով աշխատեցաւ յոռի համարուած կարգ մը բնազդներ ջնջել մանկան մէջէն և անոնց տեղը հաստատել լաւ յատկութիւններ, ունակութիւններ կամ առաքինութիւններ: Այսօր ալ մեր կրթական յարկերու

մէջ այսպիսի զսպողական ու ժխտական մեթոտներով է, զլիսաւորաբար, որ աշակերտաց բարոյական նկարագիրը մշակել կը ջանանք: Վատնուած ջանքեր՝ որոնք ճիշդ հակառակ արդիւն պիտի տան ապագային:

Լաք իմաստասէրէն դար ու կէս յետոյ Անգղիացի աշխարհահռչակ իմաստասէրն, Հըրպըրթ Սքէնսըր, եղաւ իր ժամանակակից կրթական խորհրդոյն բարձրագոյն ներկայացուցիչը: Սքէնսըրի «Դաստիարակութիւն» գիրքը չափ ընդարձակ և օգտակար ազդեցութիւն մը գործեց աշխարհի կըրթական իտէալներուն և մեթոտներուն վրայ: Արդարեւ, Սքէնսըրի գրութեանն էին որ բնական գիտութիւններն ներմուծեցին նախակրթարաններու մէջ և անգնահատելի լոյս սփռեցին ֆիզիքական ու բարոյական դաստիարակութեան վրայ:

Սքէնսըրի կրթական գրութեանց խնամոտ մէկ ուսումնասիրութիւնը, սակայն, յայտնի ցոյց կու տայ մեզ թէ մանկան բնութեանը ու կամքի դաստիարակութեան կամ բարոյական նկարագրի շինութեան մասին իր կազմած տեսութիւններն հիմնովին կը վերաբերին Հին Դաստիարակութեան Բուսոյի, Բէսթալոցցիի ու Ֆրոպէլի նման գրողներ, Նոր Դաստիարակութեան առաջնորդող սկզբունքը չէին կրցած ծնուցանել Անգլիացի այդ լայնատես իմաստասէրին մտաց մէջ:

Սքէնսըր, սոսկմամբ մերժելով հանդերձ մարդուս բնական անկման աստուածաբանական վարդապետութիւնը, աննպաստ տեսութիւն մը ունէր մանկան բնութեանը մասին: «Անոնցմէ չեմ», յայտարարեց ան, «որ կը հաւատան թէ բարի կը ծնին բոլոր երախաներ: Հակառակ վարդապետութիւնը, թէեւ անընդունելի, նուազ հեռի կը թուի ինձ ճշմարտութենէ . . . Բնութեան անկատարութիւնները կրնան թէեւ նուազիւ իմաստուն կառավարչութեամբ, չեն կրնար վերցուիլ անով»: Մանկական կենաց Բարբարոսական տարրը զօրեղ տպաւորութիւն մը գործած էր Սքէնսըրի մտաց վրայ: «Ինչպէս մանկան ֆիզիքական յատկութիւնները—տափակ քիթ, դէպ յառաջ բացուած ունեղեր, եւն.— կը նմանին վայրենիներու ֆիզիքական յատկութեանց, նոյնպէս կը նմանին իր բնազդները: Ասկից է որ այնքան ընդհանուր են մանուկներու մէջ անդթութեան, գողնալու, ստելու միտումներն. . . : Այն կարծիքը թէ անմեղ են երախաներ, թէեւ ճշմարիտ կրնայ ըլլալ չարին քանթոնութեան վերաբերմամբ, բոլորովին սխալ է չար Բարբարոսական վերաբերմամբ:»

Մանկան բնութեան մէջ Սքէնսըր միայն կամ

զլիսաւորաբար «չարը» կը տեսնէ: Այս է իր տեսութեան էական տարրերութիւնը Նոր Դաստիարակութեան ունեցածէն: Բնութեան դէմ պայքարող ուժ մը կը համարի դաստիարակութիւնը: Դաստիարակին պաշտօնն ըլլալ կը համարի ջարին բնածին արմատները հանել մանկան բնութենէն ու առաքինութեանց սերմեր տնկել անոր մէջ:

Իր գրքին բարոյական դաստիարակութեան զըլխուն մէջ ընդարձակօրէն կը պարզէ քնահան հեթանոսաց ինքնա-հրէշ-համբաւաւոր սկզբունքը: Այսինքն թէ մանուկը իր չար մէկ գործին հետեւանքը կրելով պատժուելու է, որով նոյն գործը կըրկնելու միտումը պիտի ջնջուի իր մէջէն: Փայլուն կրակը բռնելու զօրաւոր միտում մը կայ երախային մէջ. պատահութիւն ընծայելու է որ երախան մատները դպցնէ կրակին, զգայ այրումի կսկիծը, և իր այս ցաւաւոր փորձառութենէն խրատուելով՝ ապագային չպիտի այլեւս ուզէ կրակ բռնել: Իր ըրածին բնական հետեւանքը պիտի ջնջէ մանկան կրակ բռնելու փնասակար միտումը: Բարոյական դաստիարակութեան առաջնորդող սկզբունքն է այս, Սքէնսըրի տեսութեան համաձայն:

Բնական հետեւանքներու միջոցաւ կամքը դաստիարակելու Սքէնսըրեան այս մեթոտը կրնայ իր յաջող արդիւնքներն ունենալ՝ սահմանափակ չըջանակի մը մէջ: Բայց մեզ համար նկատելի էական կէտը սա է թէ «բարի» ազդեցութեանց չնորհիւ կ'առաջադրէ ան մանկան բարոյական բնութիւնը մշակել: Զսպողական ու ժխտական կողմը կը ներկայացնէ ան բարոյական դաստիարակութեան: Միջավայրի կամ բնական ուժերու ցաւաւոր ազդեցութեանց տակ՝ մանկան չար զրգուցներն զսպել կամ ջնջել կ'առաջադրէ: Նկարագրի, սակայն, բարի զրգուցներու զօրացումներէն միայն կրնայ արտադրուիլ: Բարի կամքը բարի բնազդներու մշակման արդիւնքն է: Եւ Սքէնսըր բուն իսկ մանկան բնութեան մէջ չփնտրել բարութեան այս սերմերը, որ նպատակաւորաբար դաստիարակութեան մը ազդեցութեամբ պիտի աճին բողբոջին և գործի մէջ պտղաբերին իրրեւ բարինկարագիր: Հին Դաստիարակութեան կը վերաբերին, ուրեմն, Սքէնսըրի բարոյական դաստիարակութեան մասին առաջարկած սկզբունքներն ու մեթոտներ:

Այս գրութեամբ մեր շեշտել ուզած կէտը սա է թէ կամքի դաստիարակութեան գործը ժխտական ու զսպողական միջոցներով գլուխ հանել ջանաց Հին Դաստիարակութիւնը, թէ մանկան բնութեան մէջ չարը տեսաւ միայն կամ զլիսաւորաբար, թէ պաշտօն ստանձնեց զսպողական միջոցներով տկա-

բացնել ու ջնջել մարդու չար համարուած բնածին միտումներն ու զորդուններ և դուրսէն պատուաստել մարդկային բնութեան վրայ բարի յատկութիւններ: Հին Դաստիարակութիւնը պայքար մղեց բնութեան դէմ, առանց ըմբռնելու թէ բնութեան հետ համերաշխութիւնն է պայմանը կամքի մշակութեան:

Նոր Դաստիարակութիւնը, ընդհակառակն, խորապէս համոզուած է թէ նորածին երախային մէջ կը գտնուին կարելիութիւնները ամէն բարութեանց ու առաքինութեանց, թէ դաստիարակութեան պաշտօնն է գործունէութեան զորքը մանկական բնութեան այս Աստուածային ընդունակութիւն:

Ներն ու դրական այսպիսի միջոցներով յայտնել, երեւան բերել մանկան մէջ ծածկուած մարդ: Կամքի դաստիարակութեան հարցը չկրցին լուծել նախնիք, որովհետեւ հիմնովին սխալ սկզբունքէ մը առաջնորդուելով՝ համապատասխան մեթոտներու դիմեցին: Նոր Դաստիարակութիւնը ուղիղ տեսութեան մը յանգած ըլլալով մանկական բնութեան մասին՝ պիտի կրնայ բանաւոր ու յաջողութիւնը ստոյգ մեթոտներ առաջարկել կամքի դաստիարակութեան մասին:

Յաջորդ յօդուածով պիտի քննենք Նոր Դաստիարակութեան տեսութիւնը այս մասին:

ԳՐԱԿԱՆ ԲԱԺԻՆ

ՓՈԳՐԱԴԻՐ ՏՈՒՓԸ
ԵՒ

ՋԱՏԿԻ ՇՈՒՇԱՆՆԵՐԸ
(Մէյրի Ա. Փ. Սթենդլըն)

Ենչի Փէթըր Ուիլիսէ քաղուած այս պատմութեան առաջին մասը կը խօսի 17 տարեկան Թոմ Լորրի անուն տղեկի մը մասին, որ իբրեւ սպասաւոր մտած էր պանդոկապետի մը քով, որուն պանդոկը կը գտնուէր այդ առեւտրային շինուելու վրայ եղող Նորտհըմփթի փէսիֆիք Ռէյուէյ երկաթուղիի գիծին վրայ:

Տղեկը նայուածքը գետինը խոնարհեցուցած շարունակ կը քալէր: Բայց նորէն, իր բոլոր առեւտրային անտարբերութիւնով, անոր աչքերն սրտաւս էին: Ան յանկարծ կեցաւ՝ պզտիկ թուփի մը տակ ինկած կապոյտ բան մը նշմարելով: Այդ առարկային ինչ ըլլալը հասկնալու համար քովը երթալով գտաւ թէ ան պղտիկ, ձուածեւ, թաւապատ և փոքրադիր տուփ մըն էր: Մօտ ժամանակներ անձրեւ եկած չըլլալուն՝ զեղին բարակ փոշիներու տակ այդ առարկային նուրբ գոյնը աւրուած չէր: Թոմ մատովը կոխեց զսպանակին վրայ և տուփին կափարիչը բացուեցաւ: Իր շուրթներէն ուրախութեան և հիացումի բացագանչութիւն մը դուրս

թուաւ: Տուփին մէջէն տիկինի դէմք մը, որ փղոսկրի գեղեցիկ գոյն մը ունէր, իրեն կը նայէր, և անոր դիմագիծը աշխարհի իրական էր և անոր մպիտը աշխարհի քաղցր էր որ կարծես թէ այդ նրբագիծ շուրթներուն և խորունկ կապոյտ աչքերուն հետեւէն ապրող հոգի մը կը խօսէր: Ան միջակ տարիքով կնոջ մը դէմքն էր, և այդ դէմքը պայծառացած էր այն հասուն գեղեցկութիւնով, որ կեանքի բարձրագոյն և ազնիւ յարաբերութիւնները մշակելէ յառաջ կու գայ:

«Ան մայր մըն էր անպատճառ, տարակոյս չկայ թէ այնպէս էր,» ըսաւ Թոմ յետոյ իր տպաւորութիւնը բացատրած պահուն: «Ես անոր նման մէկը տեսած չէի, բայց այդ մասին ինծի բացատրութիւն տալ իսկ պէտք չէր:»

Օղբ հեռուէն եկող կառախումբի մը սուլումէն կը թրթռար, և Թոմ իր շունին սուլելով քանի մը քայլաշափ անդին դնաց և ըլլալի մը հտին պահուեցաւ: Ան չէր կրնար բացատրել թէ ինչու մինակ ըլլալ կ'ուզէր իր այս գանձին հետ: Մինչեւ անդամ սուրացող գացող կառախումբին պատուհաններէն նետուած հետաքրքիր նայուածքի մը մէկ նշմարը, այդ մասին մտածելը իսկ, անհաճոյ կու գար իրեն: Ան գետինը երկնցաւ և սկսաւ նորէն հիացումով նայիլ այն պատկերին, մինչ բա-

բալը իր տէրոջ թեւին կը քսէր իր կակուղ քիթը, զարմանալով կարծես թէ ինչու իր տէրը փոխադարձ գգուանքներ չէր շտալեր իրեն։

«Եթէ ես քեզի պէս մէկը ունենայի,» ըսաւ տղան վերջապէս իր խօսքերը ուղղելով պատկերին, իբր թէ ան ապրող անձ մը ըլլար, «կարծեմ թէ Փայք Սիթիի մէջ պիտի չըլլայի։ Բոլորովին տարբեր տեղ մը պիտի ըլլայի և բոլորովին տարբեր պիտի ըլլայ։ Բայց կարծեմ ա՛լ չա՛տ ու՛շ է։»

Յուզումի յանկարծական ստնդանք մը ցնցեց զայն, երկար ու անսովոր լաց մը պոռթկաց անոր կուրծքէն և անդսպելի հեծկլտուք մը բռնեց զայն։ Շուներ անոր ձեռքը կը լիզէր և կը կաղկանձէր։

«Խեղճ, ծերուկ Մայք,» ըսաւ պատանին իր զուլիսը վերցնելով. «դուն իմ լաւագոյն բարեկամս եղած ես, դուն և ես միասին պիտի ըլլանք միշտ։»

Ուղի վրայ ելելով այդ փոքրագիր տուփը իր բաձկոնակի գրպանը դրաւ։

«Ես կրնամ այս ինծի պահել,» ըսաւ ան, «այսպիսի բան մը այս կողմերը ոչ ոքի կրնայ վերաբերիլ. թերեւս կառախումբով անցնողէ մը ինկած ըլլայ այս. պէտք չէ որ այսպիսի անտէր բանի մը տէրը փնտռեմ։»

Թեմ երբ իր շուներն հետ պանդոկին գինետունը կը մտնէր, չարաչար արբած մարդ մը դէպ ի առաջ գալով կենդանիին ոտքը կոխեց։ Խմանը շուներն հանած ցաւի ձայնէն սրողով՝ իր սրածայր կօշիկով սաստիկ կից մը տուաւ խեղճ կենդանիին, որ կաղաւով ու կաղկանձելով բաւական անդին գլտորուեցաւ։ Թոմ սաստիկ զայրացած՝ կարմրած աչքերով և բարձրացած բռունցքով յառաջ խոյացաւ։ Բայց երբ հարուածը պիտի իջեցնէր խմանին գլխուն, իր այդ շարժումը բաձկոնակին պիտի ձեւ մը տուաւ, որով ան սիրտին վրայ զգաց անսովոր ճնշումը այդ թաւշապատ տուփին։ Հայհոյութիւնը շուրթին վրայ մարեցաւ և թեւերը վար ինկան։ Ծոփեցաւ, շուներ բռնեց և առանց բռն մը ըսելու սենեակէն դուրս ելաւ։

Գինետունին յաճախորդները նստած տեղերին իրարու երես նայեցան։

«Է՛հ, ի՞նչ կը խորհիք սա եղած բանին վրայ,» ըսաւ անոնցմէ մէկը խնդալով, «ի՞նչ է եղեր այս Թոմին։»

«Այս առաջին անգամն է որ կը տեսնեմ անոր Դաւիթի և Գորիւթի կոիւէ մը խոյս տալը,» ըսաւ միւսը։ «Գիտեմ թէ այդ տղան բանակի մը դէմ կը կռուի, միայն թէ պէտք է որ աղէկ մը կատաղի։ Այս անգամ շատ մեծ զրգոութիւն իսկ չցուցուց։ Արդեօք ի՞նչ եղած է անոր։»

Երբ օրեր ու շաբաթներ անցան, այս գաղտնիքը աւելի խորունկեցաւ։ Թոմի մէջ գաղտնի ազդեցութիւն մը գործելու վրայ էր։ Անոր դիւրաբար բոք բնաւորութիւնը երթալով կը մեղմանար, կամ ինք կրնար զայն շուտով զսպել։ Հայհոյութիւնները անոր շուրթներուն վրայ կէս կը մնային։ Անոր հարկադրուածքը կը շտկուէր և մասնաւոր պատկառանք մը կ'առնէր։

Քանի մը ամիսներ անցած էին երբ Թոմ որսորդներու խումբի մը իրերու առաջնորդ օգնելէ կը վերադառնար և ըլրակողի մը վրայ երկաթուղիի պաշտօնեաներէն մէկուն գեղեցիկ անձնական կառքը տեսաւ։

Ճէք Պոլարը, իր տէրը, բարեւեց զայն բարձրաձայն։

«Թոմ, ճիշդ ժամանակին հասար։ Րշնըլզ և իր խումբը հոս են նորէն և այս անգամ իր զաւակն ալ հետը բերած է։ Ան պատմեց ինծի թէ տղան անցեալ տարի տկար ու հիւանդատ էր. ինծի կ'եւեւայ թէ տղան չկրնար աղէկնալ։ Անոր հայրը կը կարծէ թէ ճամբորդութիւնը պիտի նպաստէ անոր առողջութեան. բայց ես ալ կը կարծեմ թէ ան աւելի երկար ճամբորդութիւն կը ընելու կը պատրաստուի։ Րշնըլզ և անոր մարդիկը ձիեր վարձեցին և յարմար տեղեր փնտռելու համար կարճ պտոյտ մը ընելու ելան։ Անոնք հոն մարդ մը թողուցին, կնոջ պէս սիրուն մարդ մը, որ հիւանդ տղուն խնամք կը տանի։ Ան կարելի եղածին չափ զուարթ է, բայց կարծեմ կը ձանձրանայ ալ։ Դուն շատ աղէկ կրնաս զօսցնել զայն։ Տղաք յաճախ իրենց հասակակից մէկու մը հետ ըլլալէ հաճոյք կը զգան։ Կրցածիդ չափ ժամանակ տուր անոր համար։ Հայրը քու տուած ժամանակիդ համար պիտի վճարէ, միայն թէ յաջողիս տղան գոհ ընել։»

Թոմ երեք մոռցած չէր իր առաջին հանդիպումը Րէյմընտ Րշնըլզի հետ։ Անոր նուրբ դիմագիծին ընդհանուր տեսքը, անոր վայրուն, ծաւի աչքերը, ժպիտը, այս բոլորը յաճախ յիշուած նմանութիւն մը կը պատկերացնէին իր միտքին առջեւ։

«Մը. Պոլարը ձեզ զրկել խոստացաւ,» ըսաւ Րէյմընտ, իր հնչուն ձայնին մէջ եռանդազին չեշտ մը զնելով. «Ես հիմա որ ձեզ կը տեսնեմ, վստահ եմ թէ պիտի բարեկամանանք իրարու հետ։»

Անոնք սկիզբէն աղէկ բարեկամներ եղան իրարու հետ։ Թոմի համակրութիւնը այնպիսի գեղեցիկ ու գունատ աղու մը մասին, որ իր տարիքին յատուկ բնական զուարճութիւններէ զրկուած էր, իր կողմէն կասկածի ամէն զգացումի արգելք եղաւ։ Միւս կողմէն ալ Րէյմընտ Թոմի ըմբիշի կազ-

մուսաճըին վրայ տեսնուած ուժէն ու համարձակ շարժումներէն հրապուրուեցաւ և իր բոլոր սիրտով կը հիանար Թոմի այն յատկութիւններուն վրայ, որոնց հաւասարել չէր կրնար իսկ յուսալ:

Ճիշդ տասը օր տղաքը իրենց պտոյտի ժամերը միասին անցուցին: Թոմի խօսուածքը թէեւ անխնամ, բայց իրականի պէս նկարագրելու յատկութիւն մը ունէր, և անոր սահմանազիւսի արկածներուն մասին պատմած պատմութիւնները իր ունկընդիւրը կը դիւթէին և անոր տոգոյն դէմքին հաճոյքի կարմրութիւն մը կը բերէին:

Վերջապէս ձիերով պտոյտի դադողները վերադարձան, և Մ. Բընըզ յաջորդ օրը դէպի արեւելք գացող ձեպընթացը պիտի առնէր: Այդ գիշերը տղուն վերջին գիշերն էր Ռէյմընտի սենեակին մէջ, չիւանդ տղուն թեւի անհանդարտ մէկ շարժումը քովի գրակային վրայէն գիրք մը վար ձգեց և Թոմ ալ զայն տեղը դնելու համար վար ձոնեցաւ: Մինչ կը ձռէր, բաճկոնակին գրպանէն առարկայ մը վար ինկաւ, և Թոմ յուզումի աւամայ բացագանչութիւնով մը զայն լոյսին բռնեց:

«Ի՞նչ է այդ, Թոմ», հարցուց Ռէյմընտ:

«Ոչինչ. վախցայ թէ կոտորեցաւ»:

Համբարին լոյսը կը լուսաւորէր այդ ձուածեւ փոքրադիր տուփը, և Ռէյմընտ իր հանգստաթոռին մէջ տնկուեցաւ կեցաւ:

«Թոմ, ի՞նչ է այդ»:

«Պատկեր մը զոր անցեալ ամառ երկաթուղիի գծին վրայ գտայ»:

«Անգամ մը նայիմ»: Ռէյմընտի ձայնը փոխուեցաւ քիչ մը:

Թոմ քիչ մը զարմացած՝ տուփը անոր տուաւ:

«Ճիշդ կարծածս է», բացագանչեց Ռէյմընտ յուզուած ձայնով, «իմս է, մօրս պատկերն է: Հօրս տուած էի զայն հետը տանելու համար, երբ անցեալ տարի դէպի Արեւմուտք պիտի ճամբորդէր ու կորսնցուցած էր զայն: Ան կը կարծէր թէ գրպանէն ձեռնոցները կամ թաշկինակ հանելու ատեն երկաթուղիին գիծին մօտ ձգած էր: Եւ ո՛րչափ զարմանալի է որ դուք գտնէք զայն, Թոմ: Արուեստագէտ Սորանին չինեց զայն: Հայրս 500 տոլարի չինել տուաւ զայն ինծի համար: Ա՛հ, որչափ ուրախ եմ որ զայն գտայ»:

Թոմ չպատասխանեց: Երեսը մէկդի դարձուց: Հիմա նմանութիւնը շատ աղէկ կը հասկնար:

«Ինչո՞ւ չէք խօսիր, Թոմ, դուք ալ ուրախ չէք»:

Թոմ մէկդի դարձաւ:

«Կը ջանամ ըլլալ», պատասխանեց կամաց մը:

«Ի՞նչ ըսել կ'ուզէք»:

«Ա՛լ ձեզի պիտի խօսիմ իմ մասին, Ռէյմընտ: Եւ թերեւս այն ատեն պիտի հասկնաք»:

«Ես խեղճ ու թշուառ ընտանիքէ մը ծնած եմ: Հայրս մեռած էր և մայրս հազիւ քանի մը օրեր ապրեցաւ իմ ծնունդէս ետքը: Ես հոն խնամուեցայ մինչեւ որ ութ տարեկան եղայ: Յետոյ զիս երկրագործի մը քով դրին: Ես անոր մասին շատ բան պիտի չխօսիմ ձեզի, որովհետեւ հիմա կ'աշխատիմ այնպէս չզգալ ուրիշներու մասին ինչպէս կը զգայի ասկէ առաջ: Ժամանակներ եղած են որ սատկեցնել ուզած եմ զայն, ինչպէս կը սատկեցնեն օձ մը, եթէ միայն պէտք եղածին չափ մեծ ու յանդուգն ըլլայի: Շատ խիստ մարդեր տեսած եմ, բայց այդ ամէնէն խիստն էր: Երբ ես այնչափ պզտիկ էի որ մինչեւ իսկ արօրին մածը չէի կրնար բռնել, ան ցանկապատին քով կը կենար և զիս կը դիտէր տեսնելու համար թէ ակօսները չիտակ կը բանալի՞: Ձմեռը կէս սառած և բոլոր տարին կէս անօթի էի: Վերջապէս քովէն փախայ, շամբան ուտելիք մուրալով և թուփերու տակ գիշերելով մեր աղքատիկ հին տունը հասայ: Ան իմ ետեւէս եկաւ ու զիս ուզեց, անոնք ալ նորէն զորկեցին: Կրնաք երեւակայել թէ ի՞նչ էր իմ վիճակս ասկէ ետքը»:

«Մինչեւ տասներկու տարեկան եղայ՝ հոն կեցայ և նորէն փախուստի փորձ մը ըրի: Այս անգամ յաջողեցայ: Ընկերացայ քանի մը դատարկապորտ թափառաչրջիկներու, որոնք շատ նմանութիւն ունէին ինծի: Մենք միասին դէպի Արեւմուտք եկանք: Ահա այս կերպով էր որ հոս եկած եմ: Եւ յետոյ հոս ձէք Պուլտրի քով գործ գտայ»:

«Հոս ալ շատ մը դժուարահաճ ու խիստ յաճախորդներ կան և անոնց հետ ալ վարուել սորվեցայ շատ չանցած: Հայրս ու ճնկել ալ սորվեցայ: Ես շատ դիւրադրգիւ եմ և մարդիկ յաճախ ճիշդ այդ բնաւորութենէս հաճոյք զգալու համար կը բարկացնեն զիս: Երբ զայրանայի՝ ի՞նչ ընելս կամ ըսելս չէի գիտնար»:

«Յետոյ օր մը երբ որսորդութեան ելած էի, այս պատկերը գտայ: Ձէի երեւակայած իսկ թէ ասոր պէս մէկը կրնայ ըլլալ: Եւ որչափ զայն դիտեցի՝ այնչափ մեղմացայ: Կարծես մէջս դուրս դարձածի պէս կը զգայի, և մէջի ամէն չար բաներս կը տեսնէի: Փայք Սիթիէն, այդ խմուղի, հայնդութեան և կռիւի կեդրոնէն, զգուանք կը զգայի: Յետոյ միշտ կ'ըսէի ինքնիրենս, «Ա՛խ, երանի թէ ասոր նման մայր մը ունենայի»: Վերջապէս յանկարծ խորհիլ սկսայ. արդեօք չէր ըլ-

լար որ հաւատայի թէ այդ իմ մայրս էր, և աշխատէի զայն գոհ ընելու կերպով մը ապրիլ, և փորձել սկսայ: Շատ դժուար գործ մըն էր այս: Անոր նայուածքները ինծի երբեմն ուրախ և երբեմն տխուր կ'երեւային: Երբ զայրանայի, պատկերին երեսը չէի կրնար նայիլ: Թիմ Բայլիի հետ կըռուելէ հաջորդ աւելցող շաբաթ մը անոր չկրցայնայիլ:

«Հիմա այնպէս եղած եմ որ աշխարհի մէջ այդ պատկերէն ուրիշ բանի մը վրայ չեմ կրնար մտածել: Ամէն իրիկուն իբրեւ վերջին և ամէն առտու իբրեւ առաջին բան անոր կը նայիմ: Բէյմընտ, դուք միշտ իրական մայրը ունիք ձեզի հետ, հիմա պատկերն ալ կ'առնէք. մինչդեռ ես բան մը չունիմ ալ:»

Ան իր երեսները ձեռքերով ծածկեց:

«Թո՛մ, Թո՛մ,» ըսաւ միւսը, «ետ առէք զայն. եթէ բոլոր աշխարհ տան ինծի, զայն ձեզմէ ետ պիտի չառնեմ: Բայց, մտիկ ըրէք, դուք այդ մայրն ալ պիտի ունենաք. այո, դուք: Ձեզ հետոս առած մօրս պիտի տանիմ: Հայրս խոստացաւ ինծի այս մասին. ես ինչ որ ուզեմ՝ անոնք կ'ընեն ինծի համար:» Եւ յետոյ անմիջապէս շարունակեց, «Այո, ինչ որ ուզեմ, ամէն բան. կը տեսնէք թէ մեզի հաւատացնել կը ջանան թէ պիտի աղէկնամ. բայց մենք աւելին գիտենք. ես ժամանակի մը համար ուղածս կրնամ ունենալ: Եւ ես եղբայր մը կ'ուզեմ:

Բլրակողի գերեզմանոցը շատ գեղեցիկ էր. ան մայրի ծառերու աղուոր անտառակի մը երեւոյթը ունէր և հովը այդ ծառերուն մէջ մեղմ հծծիւն մը կը հանէր: Մացառները կանաչցած էին և վարդերու հոտ մը կը լեցնէր օդը: Սեւեր հագած նիհար տիկին մը ձեռքը շուշանի խոշոր փունջ մը բռնած զէպի գերեզման կու գար: Անոր քովէն կը քալէր երկայնահասակ պատանի մը: Անոնք գերեզմաններէն մէկուն քով կեցան, և տիկինը Չատիկի շուշանները գերեզմանին վրայ դրաւ կամաց մը:

«Այս անոր երկինքի մէջ առաջին Չատիկն է, Թո՛մ,» ըսաւ տիկինը արցունքներուն մէջէն ժպտելով:

«Եւ իմ ալ առաջին իրական Չատիկս երկրի վրայ,» պատասխանեց Թո՛մ. «Գիտցէք թէ ես չապրեցայ մինչեւ որ դուք ինծի ծայր սորվեցուցիք:»

Ուրիշ ոեւէ բան ընելէ առաջ, հոգ տանինք օրուան առաջին պտուղները և մեր առաջին խորհուրդները Աստուծոյ ծառայութեան նուիրել: — Բրիստոնէին նպատակակէտը յաղթութիւն է, ոչ թէ յարձակումէ զերծ ըլլալ:

ՅՈՂՈՒԱԾԱԳԻՐՆԵՐՈՒ

ԲԱԺԻՆ

ՏԵՐՈՒՆԱԿԱՆ ԱՂՈԹՔԸ

Բ.

(Շար. Նախորդ Բէյմէն և Էրջ)

Տէրունական Աղօթքը տիպար աղօթք մըն է, և աղօթքի յարմարագոյն բանաձեւը, զոր շատ կանուխէն, մեր տղայութեան օրերէն սկսելով կը կրկնենք, և եկեղեցիներու մէջ ալ կը կրկնուի: 1900 տարիներու ընթացքին մէջ ամէն տեղի ու ժամանակի Բրիստոնէական կրկնած են զայն ու պիտի կրկնեն ալ, բայց ան իր թարմութենէն, իր քաղցրութենէն բան մը կորսնցուցած չէ ու չպիտի կորսնցնէ ալ: Երբ մեր երկրաւոր հայրերը ճանչնալու և անոնց անունը արտասանելու չափ զօրանան մեր մանկական թոթով լեզուները, այն ատենէն կ'սկսինք նաեւ մեր Երկնաւոր Հօր անունն ուղղուած այս գոհար աղօթքը կրկնել, նախ մանկական անգիտակից անմեղութիւնով ու յետոյ անոր վաւեր իմաստին լիութեան ու խորութեան ճաշակը առած: Ուրեմն պէտք չէ մոռնալ Յիսուսի պատուէրը զոր վերը յիշեցինք, «Ուստի այսպէս աղօթք ըրէք դուք:» Հետեւաբար անոր իւրաքանչիւր մասերուն վրայ չխօսած, քանի մը ընդհանուր խորհրդածութիւններ ընենք անոր ուշագրաւ ու հիմնական մասնայատկութիւններուն վրայ:

Ա. Անոր ձեւը համառօտ, որոշ ու պարզ է: Երեսուսի սորվեցուցած այս աղօթքը արդէն հակապատկերն էր փարիսեցիական երկարաբան ու ճոռոմախօս աղօթքներուն, որոնց միակ առաւելութիւնը իրենց կարելի եղածին չափ երկար ըլլալն էր: Անոնք, Փարիսեցիները, սովոր էին պատճառանքով երկարել իրենց աղօթքները, որպէս զի այրիններուն տունը ուտեն, ու կողոպտեն ղանոնք: այն հեթանոսական շատախօսութիւնը ընդունելի կը կարծէին ամենազէտ Աստուծոյ: Եւ արդէն այս չէ՞ շատ մը կեղծ բարեպաշտներու ձեւն ալ աղօթելու մէջ. կը խօսին ու կը խօսին, ցուցնելու համար թէ աղօթքի ինքնաբերական աղբիւրներ են և իրենց սիրտերուն ալքերէն դուրս պոռթկացող այս անդապելի հեղեղին թափը սանձել իրենց կարողութեան տակը չէ: Ինչ են շատ անգամ մեր աղօթքները, եթէ ոչ առ Աստուած ուղղուած քարոզներ. իբր թէ մեզի տրուած ըլլար Աստուծոյ ցուցնել, իմացնել և միջոցաւ իսկ հասկցնել թէ այն բարիքները և շնորհքները, զորոնք իրմէ կը պահանջենք, աղէկ ու յարմար է որ մեզի տայ, Այո, մէյմէկ ճոռոմաբան ու շատախօս փաստաբան:

ներ կը դառնանք շատ անգամ մեր աղօթքներուն մէջ, մինչդեռ Ամենագէտը կը խնդայ վերէն մեր անձկամիտ ու սխալական փաստաբերութիւններուն, անգիտակից ու խնդ խնդիրքներուն վրայ: Թերեւս Ան կը տեսնէ որ նման ենք մանկան մը, որ հօրմէն սուր դանակ մը կ'ուզէ որով կրնայ ինքզինքը վիրաւորել: Ճիշդ այս կոյր ու տգէտ հետապնդումին կոսապաշտական մնացորդները մինչեւ հիմա չեն տեսնուիր շատ մը կրօնքներու կրօնական արարողութիւններուն մէջ: Բահալի առջեւ առաւօտէն մինչեւ իրիկուն, թերեւս իրենք զիրենք հարուածելով, վիրաւորելով ու արիւնի մէջ լուալով պոռագող խնդ քուրմերուն ըրած յիմարութեան մէկ տեսակը չէ՝ նաեւ հին կրօնքներէ ոմանց մէջ գտնուող այն բարբարիկ ձեւերը, որոնք մեծ մեղքեր են: Տէրունական Աղօթքին ամէն մէկ խնդիրքները այնչափ որոշ են որ նոյն իսկ մանուկ մը և ամէնէն տգէտ մարդը իսկ կրնայ հասկնալ թէ ի՞նչ բաներու համար կ'աղօթէ: Անոր մէջ երեւակայական տարտամ ու անորոշ իմաստներ ու խորհրդածութիւններ չկան, ինչ որ կարելի է գտնել ինքզինքնին խորհրդապաշտ կարծող շատ մը իմաստակ աղօթասէրներու աղօթքներուն մէջ: Միեւնոյն ատեն անոր այս որոշութեան մէջ ամէն մէկ խօսքերն ալ մէյմէկ աղօթքներ են, խորին մտածումներու ծնունդ տուող: Անոր պարզութիւնն ալ ուշադրութենէ վրիպեցնել պէտք չէ. այո, ան այնչափ պարզ է որչափ պէտք էր ըլլալ ամէն հասակի ու աստիճանի յարմար աղօթքի մը համար:

Ուրեմն Տէրունական Աղօթքը իր համառօտութեան, որոշութեան և պարզութեան մէջ շատ գեղեցիկ, շատ իմաստալից, շատ հոգեխօսիկ աղօթք մըն է, աղօթքներու աղօթքը:

Բ. Ան Աստուծոյ հայրութեան ուղղուած աղօթք մըն է: Անոր առաջին բառը, — Հայր — ո՛րչափ անուշ կը հնչէ ականջներու. ով Հայր Քրիստոս, ա՛լ աւելի քաղցր ու հոգեգրաւ է, որովհետեւ Քրիստոսն է Ան: Աստուծոյ Հայրական բնութիւնը մեծագոյն յոյսն ու մխիթարութիւնն է մեր սիրտերուն: Մեր աղօթքին նկարագիրը մեր Աստուծոյ բնութեան վրայ ունեցած հասկացողութեան և գաղափարին հետ սերտ աղերս մը ունի: Քրիստոս այս աղօթքին մէջ զԱստուծոյ կը պատկերացնէ մեր առջեւ իրբեւ հայր. ի՞նչ մագնիսող պատկեր, ի՞նչ վերացնող զգացում, Հոս է մեր հաւատքին միակ յենակէտն ու հիմնակէտը. հոս է մեր ուրախութեան ու երջանկութեան միակ գանձարանը. հոս է մեր Աստուծոյ հանդէպ ունեցած որդիական

համարձակութեան միակ աղբիւրը — Աստուած՝ մեր Հայրը: Մեր Աստուծոյ վրայ անհուն վստահութիւնը բնականապէս ու բանաւորապէս կ'արդարանայ այս մեծ ճշմարտութիւնով: — Աստուած՝ մեր Հայրը: Այս մեծ ճշմարտութիւնը կը սահմանէ Աստուծոյ մեզի հանդէպ ունեցած յարաբերութիւնը. այս Աստուածային բնութեան ճշմարիտ յայտնութիւնն է Քրիստոսի մէջ: Քրիստոս ինքը Որդի մարդոյ եղաւ, որ մենք որդի Աստուծոյ ըլլանք, և տիեզերաքարոզ հոգակուի Աստուծոյ մեծագոյն ու մեր սիրտերուն ամէնէն մօտիկ ստորոգելիքը — Անոր Հայրութիւնը:

Ու նորէն այս գիծով մեր առ Աստուած ունեցած յարաբերութիւնն ալ կ'որոշուի. Աստուած միայն «ամէնուն Հայրը» չէ, ալ Քրիստոսն է. այս անձնական հաղորդակցութիւնը Աստուծոյ հետ պէտք է ըլլայ ջիղը մեր աղօթքներուն. այնպէս պէտք է աղօթենք ինչպէս պիտի խօսակցէինք մեր սիրելի հօրը հետ. առանց զաղտնիքի, առանց կեղծիքի ու ծայրագոյն վստահութիւնով: Այս պէտք ըլլայ աղօթքին մէջ ծայրէ ի ծայր թրթռացող շունչը, և զոր Տէրունական Աղօթքին մէջ կը զգտնենք իր լիութիւնովն ու ամբողջութիւնով: Այո, այն Աստուծոյ Հայրութեան ուղղուած եղական աղօթքն է, որ յաւիտենապէս անսպառելի հրապոյր մը ունի:

Գ. Ան կը յարդէ Աստուծոյ սրբութիւնը: Աստուած կը խորշի մեծախօսիկ անուանումներէ, բայց կը հաճի ճշմարիտ պաշտելութենէ. մեծաձայն ու պերճախօս փառատրական ձեւեր շատ անգամ կը խճողեն ու կ'աւերեն աղօթքին պարզութիւնը. բաւ է զԱստուծոյ մեզ Հայր անուանել և մեր աղօթքները մեր Հօր ուղղել: Բայց նոյն ատեն պէտք չէ մոռնանք թէ Աստուած երբեք Հայր մըն է և անոր համար վերջին աստիճան նախանձախնդիր ըլլալ պարտինք: Անոր անուան սրբութեան մասին: Սիրոյ շնորհած համարձակութեան մէջ պէտք չէ կորսնցնել Աստուծոյ սրբութեան յարգանքը ու անոր անուան պարտաւարտած մեծարանքը: Աղօթքին կեդրոնը պաշտելութեան ոգին է: Շատ անգամ մեր երկրաւոր յարաբերութիւններուն մէջ այդ չէ՝ մեր ունեցած դժուարութիւնը: Սէրը, որ համբերատար է ու քաղցր, չենք կրնար իր այս սրբութեան ու բարձրութեան մէջ գնահատել. կ'ստորնացնենք, կ'անպատուենք զայն, չարաչար կը գործածենք մեր ընկերոջ թոյլատու, համբերող ու սիրող արամաղրութիւնները, և մեր այս մեղքին պատճառով շատ անգամներ սիրոյ վսեմ համբերութիւն մը խոգի առջեւ թափուած մարգարի-

տի պէս կ'ըլայ. ու այս ո՛րչափ աններելի է, երբ Աստուծոյ մը անհուն սիրոյն դէմ ցուցնենք այս ամօթաբեր նուաստացուցիչ տրամադրութիւնը:

«Բու անունդ սուրբ ըլլայ», այս պէտք է ըլլայ մեր առօրեայ կեանքին միակ նշանակէտը. այսինքն մեր խօսքերով, գործքերով, մտածմունքներով ու յարաբերութիւններով Աստուծոյ անունն սրբութեան ու փառաւորութեան աշխատիլ: Աստուած արդէն սուրբ է ու Անոր անհուն սրբութեան քով «ո՛վ է մարդ» Բայց նորէն մեր այս սուրբ բաղձանքը, Աստուծոյ անունին մարդերու մէջ սուրբ պահուիլը փափաքիլը, մեզ համար նոր ու հաստատ քայլ պիտի ըլլայ սրբութեան շաղկին մէջ: Գրիստոնէին համար Աստուծոյ անունին սուրբ ըլլալուն աշխատիլ իր սրբանալը կը նշանակէ, որովհետեւ իր սրբացումը միայն «Աստուծոյ որդի ըլլալու» ազատութիւնը կու տայ իրեն: Ահա այս է Տէրունական Աղօթքին մէկ երրորդ մասնայատկութիւնն ալ:

Դ. Ան կը փնտռէ Աստուծոյ փառքը: Այսինքն թէ Աստուծոյ մտածութիւնները կատարուին ամէնէն առաջ — Սուրբ ըլլայ Անոր անունը, արքայութիւնը գայ, կամքը կատարուի ինչպէս երկինքը հրեշտակներու մէջ, նոյնպէս ալ աշխարհիս մէջ, մարդերու միջեւ: Շատ աղօթքներ անձուկ, եսասէր և աշխարհային են: Նախ մարդկայինը, աշխարհայինը ու անցաւորը կը խորհին ու յետոյ Աստուածայինը, երկնաւորը ու յաւիտենականը: Տիպար աղօթք մը պէտք է մեր միտքը ու սիրտը լեցնէ Աստուածային մտածումներով, երկինքի թաղաւորութեան յատուկ բաղձանքներով, ու տիեզերական Մեծ Կամքին տիրապետումին տեսնանքով: Եթէ մենք Գրիստոնէական ճշմարիտ ոգիով լեցուած մարդիկ ենք, պէտք է այս մտածումը շատ մօտ գայ մեր սիրտերուն. եթէ մեր հոգին կը վսեմանայ, կը ստուարանայ, և Գրիստոնէական ճշմարիտ մեծութեան կը վերանայ, այս պէտք է ըլլայ տիրող ըզձանքը անոր. այնպէս որ Աստուծոյ թագաւորութեան գալուստն ու Անոր կամքին կատարուելուն ջերմ կարօտը պէտք է բռնկեցնէ մեր հոգին ամբողջ, և անոնց մէջ պէտք է զրանենք մեր անձին ճշմարիտ կարօտներուն միակ յագեցումը: Բայց մեղք որ մեզմէ քիչեր կրնան հասնիլ հոգեկան այդ վսեմ բարձրութեան, Տէրունական Աղօթքը, զոր ամէն օր կը կրկնենք մեքենաբար, ոչ թէ բոլոր աղօթքը, հապա անոր մի միայն «Բու թագաւորութիւնդ գայ» խօսքը կրնանք ըսել ճշմարիտ հասկացողութիւնով, ներքին բռնկող բաղձանքով մը: Եթէ ոչ, այդ հայցուածները այն-

չափ իրենց կարեւորութիւնը կը կորսնցնեն, որչափ կը մերկանան մեր եռանդագին բաղձանքներուն դրոշմը կրելէ: Եթէ այնպէս մեղք, որովհետեւ Տէրունական Աղօթքը իր տէրունակութիւնովը չենք կրնար ըսած ըլլալ, այլ զայն մերինը ըրած ըլլալու անձնասիրութեան ու նեղ-հիւ վերաբերումին մէջ կաշկանդուած կը մնանք: Տէրունական Աղօթքը ու անոր մեծ Հեղինակը Աստուծոյ փառքը կը փնտռեն, «Բայց առաջ խնդրեցէք Աստուծոյ թագաւորութիւնը և անոր արդարութիւնը, ու այդ բոլոր բաներն ալ ձեզի պիտի տրուին»:

Ե. Ան Աստուծոյ օրական հոգածութեան ու խնամքին կը վստահի. «Մեր ամէն օրուան հացը այսօր մեզի տուր» Ինչպէս որ ծառային աչքը իր տէրոջ և աղախինի մը աչքն ալ իր տիկնոջ ձեռքերուն կը նայի, այնպէս ալ բոլոր մարդերու աչքերը Աստուծոյ կենսապարզեւ ձեռքերուն կը նային: Ահա ասիկ Տէրունական Աղօթքին մէջ ունեցած մեր անձնական բաժինը սակէ ետքը կը սկսի որովհետեւ «օրական հացը» «ներողութիւն հայցելը» «չարէ ազատ պահուիլը» մեր անձերուն համար Աստուծմէ ուղուած խնդրքներ են: Այս կերպով այս տիպար աղօթքը միայն Աստուածայինով չլմնար, այլ մարդկայինն ալ յարմարապէս լծորդուած է անոր: Երկրաւորը երկնաւորով լիացած ու սրբուած, ահա այս է աղօթքին բաղձալի ներդաշնակութիւնը, և ամէնէն էականը ամէն աղօթքի մէջ: Մեր անձնական պէտքերուն հայցուածքը կը սկսի ամենապարզ ու տիեզերական պէտքով մը — «Մեր ամէն օրուան հացը»: Եթէ մեր բոլոր պէտքերը պարզենք, կը տեսնենք որ օրուան հացին կը հաւասարին անոնք, իրենց ամենավերջնական պարզութեան մէջ: Մեր մարմնաւոր կերակուրը Աստուծմէ կը տրուի մեզի. Աստուած է որ ցորենը կը բուսցնէ ու բուսեղէններուն կեանք կու տայ, և նախախնամական ամէն միջոց ի գործ կը դնէ մեր ապրելուն համար: Կենդանութեան աղբիւրը Աստուած ինքն է: Կը տեսնենք որ Յիսուս չանտեսեր մեր երկրաւոր պէտքերը, ու կը սորվեցնէ զանոնք խնդրել Աստուծմէ: Մեր մարմնաւոր կերակուրէն զատ մեր անմիջական պէտքն ալ նորէն օրական հաց է. մեր վայրկեանական պէտքը՝ նորէն օրական հաց է: Որովհետեւ վաղը իր չարն ալ ունի ու անոր ճարն ալ. վաղուան հոգը իրեն համար շատ է. օրուան հացը պէտք է խնդրել Աստուծմէ, վստահելով Անոր, մեր կեանքին բոլոր օրերուն համար: Մեր երկնաւոր Հայրը երկրաւոր հայրերէն շատ աւելի բարեկեցիկ կրնայ տալ մեզի. միայն թէ պէտք է զինքը ընդունինք

իրերեւ թարիքներու բաշխող, Այսպէս Տէրունական աղօթքը մեր ալ աղօթքը եղած կ'ըլլայ, Աստուծոյ օրական հոգածութեան ու խնամքին վստահելով:

2. Ան մեղքերը կը խոստովանի ու թողութիւն կը խնդրէ: Այս հայցուածը ընդհանուր է, «Եւ մեղի ներէ մեր պարտքերը, ինչպէս մենք ալ կը ներենք մեր պարտապաններուն»: Այս կերպով Տէրունական Աղօթքին ամէնէն էական մէկ ուրիշ մասնաշաղկապութիւնն ալ երեւան կու գայ — թողութիւն խնդրել ու թողուլ, ներուիլ ու ներել: Այո, սուրբերն անգամ պէտք է խոստովանին իրենց մեղքերը, ինչպէս որ մեղաւորները. որովհետեւ մարդ մեղանշական է: Այս ներողութեան պէտքը մեր հոգիին «օրական հացն է», առանց անոր չկրնար ապրիլ հոգին, կը մեռնի անսուաղ. մենք ամէն օր կը մեղանշենք և անոր համար ամէն օր ալ պէտք ունինք ներողութեան, ամէն օր կ'իյնանք, հետեւաբար ամէն օր ալ պէտք ունինք մեր անկումները արգելող ու մեր դանդաղումները ուղղող հայրական ձեռքերու: Բայց այս ամէնուն մէջ Աստուծոյ շնորհներուն առատութիւնը կը ծածկէ բոլոր մեղքերը, և կը մաքրէ մեզ մեր բոլոր աղտեղութիւններէն: Մենք Աստուծոյ կը մօտենանք ամէն օր աղօթքի բանաւոր պատարագ մատուցանելու համար, և որովհետեւ Աստուծոյ ալ միշտ սուրբ է, ուրեմն պէտք է որ մենք ալ ամէն օր սրբուինք խոստովանութեան հոգեկան մերկացումով ու լուացութեան երկնաւոր շնորհի թողութեան ու ներողութեան սրբագործող ցոյցով: Սուրբ Աստուծոյ մը հետ հաղորդակցելու ու անոր սուրբ անուան աղօթելու համար պէտք է «սուրբ սիրտ» ունենանք. ու այդ կարելի չէ առանց ամէն օր աղօթելու, «Եւ մեղի ներէ մեր պարտքերը»: Բայց նորէն այս մեծ շնորհը, այս անհուն բարիքը պայմանադրուած է մեր ուրիշներու ներելուն վրայ. ներողութիւն առնելու համար ներել պէտք ենք: Ինչ քաղցր երանութիւն, ինչ անսպառ հաճոյք. մեր արդէն պարտական եղած երջանկացուցիչ մէկ պարտականութեան կատարումովը երկնաւոր շնորհի մը — ներողութեան — ալ արժանանալ. կրկնակի շահ, կրկնակի շնորհ: Այսպէս Յիսուս կը պնէ Տէրունական Աղօթքի դո՛ւր ամենակը թանկագին ազամանդով մըն ալ, այնքան վայելչօրէն, այնքան գեղեցկօրէն:

Է. Տէրունական Աղօթքը չարէն ազատում ալ հայցող աղօթք մըն է: Եթէ կարելի ըլլար, փորձութեան սահմանները օտք կոխել իսկ պիտի չուղէինք. որովհետեւ մեր անկումները փուշ-սլակներու լլկանքը կու տան մեր սիրտերուն: Ամէն փոր-

ձութիւն, որմէ չենք կրնար պրծիլ, աւեր մը կը գործէ մեր հոգեներուն խորը. խղճախայթի տաղնապներուն մէջ կը չարչարուինք շատ անգամ, և մեր արցունքով մեր անկողինը կը թրջենք: Բայց քանի որ անկարելի է պրծիլ փորձութեան տուայտիչ ճանկերէն, քանի որ դերբուկ է այս կեանքի ճամբան, քանի որ պաշար մըն է կեանքը իր բոլոր կենսախայտ երեւոյթներուն տակ, ուրեմն պէտք է խնդրենք որ չարին ազդեցութենէն ազատ մնանք, չարին չարչրկող իշխանութենէն հեռու ըլլանք: Այո, մեր Երկնաւոր Հայրը մեր Փրկիչն է, վստահներու ու տառապանքի մօլթ գիշերներուն մէջ Անոր օգնութիւն կը դիմենք, ու Անոր փրկող ձեռքերը կը հասնին մեր օգնութեան: Երբ կեանքի ծովը կ'ալեկոծի, երբ բոլոր աշխարհ կը մթափնի մեր աչքերուն առջեւ, երբ յոյսի երկինքին բոլոր աստղերը կը մարին, երբ տառապանքի խոր ձորերուն մէջէն կ'անցնինք մեր այս աշխարհային ճամբորդութեան մէջ, այո, այս տխուր ու հոգեչարչար տաղնապներուն մէջ կը կանչենք մեր Երկնաւոր Հօր ու Փրկիչն սուրբ անունը և կ'ըսենք, «Հապա չարէն մեզ ազատէ»:

Տէրունական Աղօթքը այս բոլոր մասնաշաղկապութիւններովը տիպար աղօթք մը ըլլալու իր ամբողջութիւնը կը կատարելագործէ: Անոր մէջ Աստուծոյ ու Անոր սուրբ անուան ու կամքին համար հայցուածներ, մարդուն ու անոր պէտքերուն, տկարութիւններուն համար խնդիրքներ կան. հոն Աստուծոյ և մարդ երկուութիւն մը կը կազմեն, իրերեւ Յտեղծող ու ստեղծուած, Հայր և որդի, Փրկիչ ու փրկուած, Նախախնամող ու նախախնամեալ: Ուրեմն, քանի որ մեր բոլոր բաղձանքներուն ու պէտքերուն համապատասխանող աղօթք մըն է, սորվինք Տէրունական Աղօթքը և հոգիով ու ճշմարտութիւնով կրկնենք դայն:

(Շարունակելի)

ՀՅՈՂԸ

ԻԳԱԿԱՆ ՍԵՌԻՆ ԴԵՐԸ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ ՄԷՋԳ.

[Խօսուած թալասի Աղջկանց Ամերիկ. Բարձրագոյն Վարժարանի Գրական Ակումբին առջեւ:]
Դրամական շահու համար գրողներ բազմութիւ չեն: Ոմանք, ֆրէնսիք Հաճսըն Պրենէթինման, սիրելի զաւակ մը մահուանէ ազատելու համար պէտք եղած դրամը հայթայթելու ջանքով պատմութիւններ գրած են: Այս տիկնոջ անխնայ ջանքերը ի դերեւ ելան դժբախտաբար, և խեղճ զաւակը ցուրտ հոգին յանձնեց. սակայն մայրը կը չարունակէ իր աղնիւ գրութիւններովը աշխարհ եր-

ջանկացնել, իրաւունք պաշտպանելու համար ու արդարութիւնը հաստատելու նպատակաւ հարիւրաւոր գրքեր գրուած են, և անոնց իւրաքանչիւրը իր ժամանակին մեծ ազդեցութիւն բանեցուցած է: Տիքինզ տղայոց դպրոցներուն վարչութիւնը, ու Թէէքէրի Անգղիոյ ընկերային վիճակը բարւոքեցին: Միսիս Սթոյի գրիչը Միաց. Նահանգներու գերիները ազատեց և Թոլսթոյի Ռուսիան ցնցեց: Միս Շուէթ քաղաքացիներու իր գիւղը գալով բնակիչները ծաղրելուն վրայ վշտացաւ և կարծես ինքնիրեն ըսաւ. Ասոնց մէջ մը ցուցնեմ թէ գիւղացին ալ մարդ է:

Սէլմա Լակըրլօֆ, Շուէտի նորահաս հեղինակը, մէկ քայլով ամենաբարձր գիրքի մը արժանացած է, այսինքն Նոպէլի մրցանակը չահած, մրցանակ մը որ տարուէ տարի կը յատկացուի ամբողջ աշխարհի մէջ ամենաօգտակար գործին կամ հեղինակութեան: Սա երբ օր մը Շուէտի գրականութեան երեւելի դէմքերը աչքէ կ'անցնէր, ըսաւ ինքնիրեն, «Ես ալ իմ գաւառիս վէպերը ու առասպելները պիտի գործածեմ ու զանոնք աշխարհի պիտի ծանօթացնեմ»: Այնքան յուզուեցաւ այս խորհուրդով որ կարծես մոռցած էր թէ ո՛ւր կը գտնուէր: Անոր գրիչը հասարակ դէպքերու խորերը կը թափանցէ և ամենապարզ երեւոյթներէ հոգեբանական սքանչելիքներ կը ստեղծէ: Անոր պատմութիւններէն մէկուն ամփոփումը պիտի ուզէի ներկայացնել ձեզի:

Հաթթօ անունով ճգնաւոր մը թշնամիներէ շատ տառապելէ ետքը անապատ կը քաշուի ու բազուկները երկինք վերցուցած ուխտ կ'ընէ ըսելով, «Բազուկներս պիտի չիջեցնեմ մինչեւ որ Աստուած իմ աղօթքս ու պաղատանքս լսէ ու զաշխարհ կործանէ»: Ժամերով կը պաղատի և կը թախանձէ, Նոյն միջոցին փոթորիկ մը կը սկսի որ կարծես թէ անոր աղօթքին պատասխանն էր: Մերձակայ ուռենիի մը վրայ երկու թռչուն բոյն չինելու կ'աշխատէին: Ծառին ձիւղերը փոթորիկէն իրարու կը զարնուէին և թռչուններուն բերած խոտերը կը ցրուէին: Ահաւասիկ ծառի նման բան մը մօտը անկուած կեցած էր, ան ալ երկու խոշոր ձիւղեր ունէր և անոնց ծայրը մանր ձիւղեր ալ կային: Թռչունները երկար ատեն կը տարակուսին, սակայն ի վերջոյ փորձ մը կ'ընեն, քիչ մը խոտ կը դնեն ճգնաւորին ձեռքին մէջ. հովը ան ալ կը տանի. դարձեալ կը փորձեն: Երրորդ և չորրորդ անգամուն ճգնաւորին խոշոր բթամատը կը ծռի ու խոտը հաստատապէս կը բռնէ: Ա՛լ գործը լաւ կը շարունակէ: Գիշերը այդ

ծառը աներեւոյթ կ'ըլլայ, բայց առաւօտուն դարձեալ բլուրը կ'ըլլէ ու կը տնկուի առաջուան պէս, ու թռչունները գործերնին կը շարունակեն: Ծրգնաւորը մէկ կողմէ աշխարհի կործանումը կը խնդրէ Աստուծոյ, միւս կողմէ թռչուններուն ջանքերուն ուշադրութիւն կ'ընէ. կը վարժուի ոտքի վրայ կեցած քնանալու, և օրերով ու շաբաթներով տեղէն չշարժիր: Գիւղացիները իրեն հաց կը բերեն: Նախ կ'անիծէ զանոնք, բայց անոնք տեսնելով թէ ի՛նչ զթուրիւն կը ցուցնէ ան թռչուններուն, իբր կատակ կ'ընդունին անոր նզովքը, և ճգնաւորն ալ երթալով սիրով կը վարուի հետերնին: Թռչունները բոյնին մէջ հաւկիթ կ'ածեն ու կը թխսեն. ճգնաւորը երբեմն երբեմն բազուկը կ'իջեցնէ որ փոքրիկ ձագերը տեսնէ. երբ առաջին անգամ թեւերնին կը բանան թռչելու համար, ինքն ալ կ'օնէ փոքրիկ ծնողաց, և մատներով զանոնք բոյնէն դուրս կը հրէ: Թեւեւ ամէն օր կ'աղօթէր որ աշխարհ կործանի, բայց կը խնդրէր որ գոնէ այս ձագերը ազատին: Եւ երբ տակաւ առ տակաւ իր դառնութիւնը մեղմացաւ ու այս փոքր թռչուններուն ցուցուցած զթուրիւնը աւելի մեծցաւ իր սրտին մէջ, սկսաւ ուրիշ արարածներն ալ մեղքնալ, մանաւանդ իրեն հաց բերող մանուկները: Կը հաւատար թէ երբ թռչունները բոյնէն մեկնէին, աշխարհ պիտի կործանէր, և թէ Աստուած ուխտած էր զայն կործանել, ինչպէս որ ինք ուխտած էր բազուկը չիջեցնել: Բայց յիշեց թէ ինքը իրօք ուխտադրուծ եղած էր, որովհետեւ ձեռքերը դիտելու համար յաճախ թեւը իջեցուցած էր: Ուստի քանի որ ինքը ուխտը պահած չէր, Աստուած ալ ուխտի աակ չէր աշխարհը կործանելու համար: Ա՛լ վրդովումը վերջացաւ և սրտին յուզումը դադարեցաւ ու խաղաղութիւն տիրեց անոր հոգիին մէջ:

Մեր ներկայ մատենագիրները, և անոնք որ կ'աշխատին ապագայ մատենագիրներ ըլլալ, պէտք է ջանան որ աշխարհի վիշտը և ցաւը մեղմացնեն իրենց գրիչովը, ժպիտ բերեն տխուր դէմքերու վրայ ու ամենուրեք բարին որոնեն, որպէս զի մարդկութեան առջեւ բարձր խեղճներ դնելով աշխարհի ազնուացման ձեռնտու ըլլան: Կը բաղձամ այն օրուան ծագման, երբ այս երկիրը պիտի ունենայ իր ազնիւ հեղինակները, թէ այր թէ կին, որոնք իրենց վէպերուն ու ոտանավորներուն մէջ պիտի պատկերեն մեզի անձնանուէր հայրեր, հաւատարիմ եղբայրներ, անձնագործ մայրեր, անուշ չիկ քոյրեր, սիրուն զաւակներ, և այս ամէնը տագորուած Բրիտանիական հաւատքով, զոր ուրիշ ոչ մէկ ազգ այնքան տարիներէ ի վեր պաշտած ու

արիւնով պահպանած է որչափ Գրիստոնեայ Հայ-
յութիւնը, Տաճկաստանի այս դաշտերն ու լեռնե-
րը, ուր Սբ. Բարսեղի, Սբ. Գրիգոր Նազդիանդացիի
և Սբ. Գրիգոր Լուսաւորչի ոտքերը կոխած են,
ուր Սրբուհի Վառվառէ և Սրբուհի Սանգուլիս
իրենց արիւնով հաւատքնին կնքած են, ինչ ներ-
շնչութիւն կրնան տալ քերթողներու, և ինչ ըն-
տիր նիւթեր կ'ընծայեն այսպիսի հեղինակներու:
Այս երկրին ներկայ վիճակին մասին գիտնալ շատ
փափաքելի պիտի ըլլայ յաջորդ սերունդին համար,
հետեւեալքար կ'արժէ որ Հայ գրականութիւնը ճո-
խանայ մինչեւ անգամ ներկային պատկերացումովը:
Սակայն Գրիստոնէութեան նախնական դարերը ո՞վ
կրնայ կատարեալ ու կենդանի գոյներով պատկե-
րացնել մեր աչքերուն առջեւ, եթէ ոչ միայն այս
երկրին Գրիստոնեայ զաւակները: Ճ. Ս. ՈՒՆԵԿԵՑԹ

Վ. Ե. Բ.

ԲԱՅ ՆԱՄԱԿՆԵՐ

Սիրելի եղբարք ի Գրիստոս,

Մեր եկեղեցին նորոգութեան խիստ կարօտ վի-
ճակի մէջ գտնուելով, մեր քարոզիչը Ա. Մ. Թո-
րոսեան իր անձնական ծախքով հրատարակել տուած
և քանի մը բարեկամներու զրկած է Մէճմա ա-
նունով գիրք մը որուն բոլոր հասոյթը վերոյիշեալ
նպատակին յատկացուցած է:

Մինչեւ ցարդ քանի մը բարեկամներ անոնցմէ
ծախած, ոմանք ալ նշանակուած գիներէն աւելի
ծախելով, նուէրներով մէկտեղ զբաւմնեցնել մեզ զըր-
կել բարեհաճած են. մեր խորին շնորհակալու-
թիւնը կը յայտնենք այդ բարեկամներուն: Կը յու-
սանք որ ուրիշ բարեկամներ ալ անոնց օրինակին
հետեւելով մեզ երախտապարտ պիտի ընեն: Սա-
կայն քանի որ գրքերուն ամբողջ հասոյթն ալ ներ-
կայ պէտքերը գոհացնելու բաւական չպիտի ըլ-
լայ, կը խնդրենք բոլոր բարեսէրներէն որ հաճին
իրենց նուէրները փութացնել մեզ, որպէս զի կա-
րենանք ընդ փոյթ սկսիլ շինութեան գործին:

Նուէրներ կրնան զրկուիլ մեր քարոզչին կամ
Աւետարանի խմբագրութեան:

Ի դիմաց Պանտրմայի Աւետ. Եկեղեցիին
ԱԲՐԱՀԱՄ ԲԻՐԻԵԱՆ ՄԱՐՏԻՐՈՍ ԱՅԱՆԵԱՆ
ԹՂԵՆՈՏՈՐՈՍ Ք. ՊՈԶԷՆՊԵՐԿ
Պանտրմա, Մայիս 12

Աւ. Տր. Յովսէփ Տ. Սոբէնեան

Աւետարանի 10րդ թուոյն մէջ հաճոյքով կար-
դացինք «Խնայողական Մնտուկներ» հիմնելու մա-
սին ձեր ըրած օգտակար թելադրութիւնները: Ու-
րախ ենք որ Հայաշատ գիւղաքաղաքիդ «Շահակ-

ցական Ընկերութիւնը» սոյն գործին կարեւորու-
թիւնն ըմբռնելով չըջարեալանով մը հրաւէր կը
կարդայ իր գիւղի ժողովուրդին հիմնելու «Խնա-
յողական Մնտուկ» մը, և այդ չըջարեալանին ա-
ռիթով դուք եւս հրաւէր կը կարդաք ուրիշ դա-
ւառներու թշուառ գործաւորներուն, օգտուելու
Օսմ. Սահմանադրութեան շնորհած ազատութե-
նէն և ինքզինքնուն օգնելու:

Հաճեցէք, ուրիմ, իբրեւ ձեր կոչին առաջին
պատասխան արձանագրել Արաբկիրի «Խնայողա-
կան Ընկերութիւնը» որ սկսած է 1910 Մայիս
1ին, ճիշդ ձեր առաջարկած ծրագրով ու նպատա-
կով: Ընկերութիւնը հիմնադիր-վարիչ կարող մարմ-
նոյ մը նախաձեռնութեամբ հաստատուն քայլեր
կ'առնէ լոկի մնջիկ, և այսօր հրապարակին վրայ
գիրք ու անուն չինած առեւտրական գործի մը
ձեռնարկած է: Յոյս մեծ ունինք որ տարուէ տա-
րի աւելի մեծ քայլեր պիտի առնէ: Իր ծրագիրը
տեղական կառավարութենէն վաւերացուած է:

Սոյն գործին վարիչ մարմինն են Տեարք
Մկրտիչ Յ. Մաթիկեան՝ ուսուցիչ Ազգ. Մայր վար-
ժարանի, Յովսէփ Գ. Ազատեան՝ մանուսագործ,
Միսաք Գ. Հէճինեան՝ դերձակ, Առաքել Գ. Պալ-
թեան՝ մանուսագործ: Ընկերներ չաբաթական
2—3ական դահ. վճարումներով կը մասնակցին:
10—15 գործաւորներ կ'աշխատին ընկերութեան
հաշտոյն մանուսա պատրաստելով: Ապրանքները
կարին և ալուր կը զրկուին ծախուելու համար:
Ընկերութեան անդամոց թիւը օրէ օր կը բազմա-
պատկուի: Թուրքեր և օտար երկիրներ գտնուող
հայրենակիցներ ալ սոյն գործին օգտակարութիւնը
և կարող ու հաւատարիմ ձեռքերու մէջ գտնուիլը
տեսնելով՝ այս Խնայողական Մնտուկին մասնակ-
ցած են: Այժմ ընկերութեան անդամոց թիւը 80ի
հասած է:

Կը յուսանք թէ հետզհետէ ազնիւ հայրենակից-
ներէ աջակցութիւն և համարում վայելելով՝ Ա-
րաբկիրի այս անդրանիկ ընկերութիւնը պիտի ըլ-
լայ կարեւոր և մեծ ձեռնարկ մը և պատիւ պիտի
բերէ իր վարիչներուն:

Փափաքելի էր որ ամէն գիւղի ու քաղաքի մէջ
ալ կազմուէին այս տեսակ «Խնայողական Մնտուկ-
ներ», և իւրաքանչիւրը իր քաղաքին ու նահանգին
ընկերութիւններուն հետ յարաբերութեան մէջ մտ-
նելով կազմուէր նաեւ Կեդրոնական Խնայողական
Մնտուկ մը: Եւ այս բոլորը համանման ծրագրով
ծառայէին հայրենիքի ընդհանուր բարեկաման ու
բարգաւաճումի կարեւոր գործին:

Արաբկիր

Ս. Մ. ԳՐԱԿԱՆ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

ՆԵՐՔԻՆ

ՕՍՄ. ԽՈՐՀՐԴԱՐԱՆ — Գ ՆՍՏԱՆՈՐՁԱՆ

ՂԴ. ՆԵՐՔ (Մայիս 9). Խառնիչ Սուլթանուհին թույլը աւելցնելու Ծերակուտական առաջարկին նկատմամբ որոշուեցաւ որ Սուլթանուհին այդ նպատակով կառավարութեան դիմէ: Հանր. ապահովութեան ելեւմտացոյցին նկատմամբ ալ, զոր ետ դրկել խնդրուած էր ինչ ինչ բարեփոխումներու համար, որոշուեցաւ որ աշխարհուած բարեփոխումները քննիչ յանձնաժողովին զրկուին: Ձեռման տուրքը մասվաճառներէ գանձելու օրինագիծը վաւերացուեցաւ: Ապա Հիճազի երկաթուղիին ելեւմտացոյցն ինկատ առնուեցաւ: Վարչապետին յանձնարարութեամբ ընդունուեցաւ առաջարկ մը, որով կ'ուզուի զայն իբրեւ զուտ Իսլամական գործի մը վերաբերեալ ելեւմտացոյց՝ անկախ թողուլ ըստ առաջնոյն, կցելով միայն Վարչապետութեան և գործը վարելով Երկրագործական Դրամատան վարչային մարմինն նման մարմնով մը: Յետոյ ելեւմտացոյցին ամբողջութիւնն ընդունուեցաւ և 10,000 ռսկիի գողութեան մը համար ալ յայտարարուեցաւ թէ քննութիւն կը կատարուի: Կէսօրէ ետեւ ինկատ առնուեցաւ Հանրագումար գործերու նախարարութեան ելեւմտացոյցը: Տեղեկաբերին և նախարարութեան խորհրդականին բացատրութիւններէն ետքը տեղի ունեցաւ ընդհանուր վիճաբանութիւն մը, որու մէջ մեծագոյն բաժինն ունեցաւ Հասան Թահին էֆ. (Բէօթհանա):

ՂԵ. ՆԵՐՔ (Մայիս 10). Մայիսի առժամեայ ելեւմտացոյցը նախաքննութեան յղուեցաւ: Ապա յառաջ տարուեցաւ Հանրագումար գործերու ելեւմտացոյցին ընդհանուր քննադատութիւնը, որ շատ խիստ եղաւ և անաւարտ մնաց: Ներքին գործերու նախարարը պատասխանեց Պէյրութի թաղապետական նախագահին ապօրէն կերպով հրաժարեցուցման վերաբերեալ հարցման: Ապա Նաֆի փաշա Հալէպի կուսակալին դէմ խօսելով բռնող աղմուկներու առիթ տուաւ: Նախարարը թուեց կուսակալին նախորդ բարի գործերը, իսկ անոր վերագրուած ապօրինի գործերուն համար ըսաւ թէ ապացոյց կը պակսի, ուստի չկրնար բան մը ըսել և հակառակ ամէն աղմուկներու պիտի շարունակէ պաշտպանել օրէնքի սահմանին մէջ գործող պաշտօնեաները:

ՂԶ. ՆԵՐՔ (Մայիս 11). Մայիսի առժամեայ ելեւմտացոյցը վաւերացուեցաւ: Յէրիտ պէյ (Բէօ-

թահան) աւարտեց իր քննադատականը զոր նախորդ օրն սկսու. Հանրագումար գործերու նախարարութեան դէմ, և նախորդ նախարար Հալաճեան էֆ. խօսք առնելով մի առ մի և անխռով հերքեց իր քննադատներուն սա զլխաւոր առարկութիւնները թէ ճամբաներու շինութիւնն առանց նուազուիչ յանձնուած է, թէ գինները չափազանց սուղ եղած են, թէ ճամբաներու նորոգման կամ շինութեան համար գնահատումները քիչ եղած են և թէ վերջնական պայմանագիրներ կնքուած են յանձնառուներուն հետ: Յետոյ ուրիշ հարցումներու և առարկութիւններու պատասխանելով թուեց իր պաշտօնավարութեան օրով կատարուած գործերը և եզրակացուց թէ աւելի բան կարելի չէր ընել տրամադրելի միջոցներով: Դժգոհութիւնները սակայն չվերջացան:

ՂԷ. ՆԵՐՔ (Մայիս 13). Եմէնի, Հիճազի, Պաղտատի, Ֆիզանի, Նէճատի և այլ նման ու հեռաւոր տաք տեղերու զին. սպաներուն ու հրամանատարներուն անուանման ու պաշտօնավարութեան կանոնագիրը ընդհանուր վիճաբանութենէ մը ետեւ յօդուած յօդուած քննուելով ընդունուեցաւ ամբողջովին: Ապա Վարչապետը խօսք առնելով ըսաւ թէ չորս օրէ ի վեր շատ բան ըսուեցաւ: Հանրագումար գործերու նախարարութեան դէմ, մանաւանդ հանրային այն ճամբաներուն համար որոնց շինութիւնը յանձնառուներու յանձնուեցաւ Հալաճեան էֆ. օրով: Գլխաւոր գանդատն է թէ ճամբաներու համար հազիւ 2 միլիոն ռսկի վարկ տրուած էր և 10 միլիոն ռսկի ծախսուած է: Սակայն միթէ կառավարութիւնը խոստացած էր ճամբաները 1,900,000 ռսկի շինել: Ոչ, այլ միայն իբրեւ սկզբնաւորութիւն ուզուեցաւ և տրուեցաւ այդ վարկը: Գալով պայմանագրին վերջնական չըլալուն՝ հաստատեց նախորդ նախարարին խօսքերը: Ապա տեղեկութիւններ տուաւ Պաղտատի երկաթուղիին և Չէսթըրեան ծրագրին վրայ և զգացուց թէ անպատշաճ է Գերագոյն Ատեանի սարսափները սպառնալ նախարարներուն՝ փոքր ու անխուսափելի սխալներու համար: Այնուհետեւ Տի դէմ 108 քուէով ընդունուեցաւ առաջարկ մը, որով բաւական կը համարուէր Հանրագումար գործերու ելեւմտացոյցին ընդհանուր վիճաբանութիւնը: Բուլեարկութեան միջոցին նախագահը ծանոյց թէ յատուկ յանձնաժողովի մը ձեռամբ Խորհրդարան առաջնորդուած է Իսմայիլ Բէմալ պէյ, որ ահա բազմած է իր տեղը, և թէ մասնաճիւղերուն կողմէ երեքական ներկայացուցիչ պիտի զրկուի Ձին: Վարժարանի վաղուան հանդէսին: Յետոյ որոշուե-

ցաւ Ծերակոյտին ղրկել սա հարցը թէ Հանր. Պարտքի Վարչութեան և Բէժի իրաւագէտ խորհրդականի պաշտօնները երեսփոխանութեան հետ հաշտ են թէ ոչ, ճաշիտ պէջի (Սէլանիկ) 15 օր արձակուրդ տրուեցաւ Յետոյ Հանրօրոշուտ գործերու ելեւմտացոյցին առաջին 8 մասերը առանձին քննուելով ընդունուեցան:

ԴԸ. Նիւս (Մայիս 15). Ստիպողութեան որոշմամբ նախաքննութեան յղուեցաւ Արեւելեան Անատոլի (Զէսթըրեան) երկաթուղիներուն բարեփոխեալ պայմանագիրը: Նախաքննութեան յղուեցաւ նաեւ Քաղաքապետութեան կանոնադիրը, որու մէջ Երեսփ. Ժողովի կողմէ կատարուած փոփոխութիւնները Ծերակոյտը վերցուցած էր: Թէհրանի, Դավըթի և Քիրմանշահի մէջ հիւպատոսական դատարան հաստատելու առաջարկը և վարկը ընդունուեցան և Ծերակոյտի յղուեցան: Զօրանոցներու մէջ դպրոց հիմնելու օրինագիծ մը նախաքննութեան յղուեցաւ: Յետոյ Հանրօրոշուտ գործերու նախարարութեան ելեւմտացոյցին վիճարանութիւնը վերսկսաւ և աւարտեցաւ: Քանի մը բարեփոխումներ և յաւելուածական վարկեր քուէարկուեցան ճամբաներու շինութեան համար: Համանման բաղմաթիւ առաջարկներ մերժուեցան և Ելեւմտական նախարարին հաւանութեամբ որոշուեցաւ այս տարի չգործածուող դրամները գալ տարի գործածել ճամբաներու համար: Այդ մտօք օրինական տրամադրութիւն մը պատրաստելու համար խնդիրը ելեւմտական յանձնաժողովին յղուեցաւ: Ապա Սամսոն-Սըվազի երկաթուղին առանձին ուսումնասիրելու պայմանով ելեւմտացոյցին ամբողջութիւնը քուէարկուեցաւ: Վաւերացուեցաւ նաեւ Ամարէի (Պասրա) երկու երեսփոխաններուն, որոնք վաւերացուած էին ու ցարդ չէին եկած, յաջորդներուն ընտրական տեղեկագիրը:

Մայիս 16. Պատմագէտ Ապտիւրրահման Շէրէֆ էֆ. անցեալ շաբթու վերջապէս ընդունեցաւ Կըրթական նախարարի պաշտօնը, որ անոր կ'առաջարկուէր օրերէ ի վեր: Նախարարը որոշեց տղթորայի խնդրին վերջնական լուծումը բարձր վարժարաններու ուսուցիչներէն կազմուած յանձնաժողովի մը յանձնել: — Կիրակի Փանկաթիի Զին. Վարժարանին 286 չըջանաւարտներուն երգմնեցումն արարողութիւնը կատարուեցաւ ներկայութեամբ Կայսեր, որ անձամբ բաշխեց վկայականները: Նոյն օր Մ. և Յ. Կոստակցութեան պատկանող երեսփոխանները դաշտային հացկերոյթ մը ունեցան Պէյքոզ և այդ առիթով դիւանի ընտրութեան ձեռնարկելով երկրորդ քուէարկութեամբ նախագահ ընտրեցին Իզմիրի երեսփոխան Սէյիտ

պէյը: Հետեւեալ երկու երեք օրուան մէջ ալ լրացուցին դեր նախագահներու և միւս անդամներուն կամ պաշտօնեաներուն ընտրութիւնը: — Երկուշաբթի Պոլսոյ և Բերայի վաշտերը հրացանաձգութեան փորձի գացին, և 3 Հայ լաւագոյն հանդիսացան ուրիշ երկու զինուորներու հետ: — Ներքին գործերու նախարարութիւնը որոշեց ձեռնհաս յանձնաժողով մը կազմել կեանքի անհրաժեշտ պիտոյքներու գինը չափաւորութեան մէջ պահելու համար: — Պատրիարքարաններու միջեւ կատարեալ համաձայնութիւն գոյացաւ ամէն խնդրի նկատմամբ հաւաքաբար տեղեկագիր մատուցանելու համար կառավարութեան: — Մ. և Յ. Կոստակցութեան բաժնուող երեսփոխանները նոր մը կազմեցին Յառաջդիմական Խումբ անունով: — Ներքին գործերու նախարարը որոշեց Պետական Խորհրդի անդամներու և դատական պաշտօնեաներու խառն յանձնաժողովի մը յանձնել Հայերու և Քուրդերու հողային վէճին տեղեկագիրը և ծրագիր մը պատրաստել տալ Երեսփ. Ժողովին ներկայացնելու համար: — Նախարարներու Խորհուրդը որոշում մը տուաւ, որով Շէրիի դատարաններուն կ'արգելուի վերաքննել կանոնաւոր դատարաններու վճիռները անհատական իրաւունքներու նկատմամբ: — Այս շաբթու մայրաքաղաքս ժամանեցին Քեամիլ փաշա և Փարիզի Օսմ. դեսպանը: Իսկ մեկնեցան Հօրանի արչաւախմբին հրամանատար Սամի փաշա, Հալէպի կոստակալ Քեադիմ պէյ, Պուլկարիոյ իշխանը և Բուան Պոնափարթ:

Նահանգներ. Մայիս 12 թուականով Վիէնայէ կը գրուի Թայֆի թէ Մալիտոնները կտրած են Շքոտրայի և Թուզի ճամբաները, բացի Քասթրաթի կիրճէն, որ թնդանօթի և հեծեալներու անյարմար է: Եւ արդարեւ ժամանակ մը բոլոր լուրերը Փոտկորիցայի (Մոնթենեկո) ճամբով կու գային: Թէպէտ արչաւախմբին ընդհանուր հրամանատարը պահ մը աւետեց թէ ապստամբները խումբ խումբ սկսան անձնատուր ըլլալ, Ալպանացի պետեր Կրովայի մէջ խորհրդակցելով անընդունելի դտան անոր պայմանները: Հետեւեալէս ընդհարումները անխուսափելի դարձան, ինչպէս կը տեսնուի Զէթինէի հեռագրէ մը, որ կ'ըսէ թէ Մայիս 14ին լրացաւ հնազանդութեան պայմանաժամը, և Օսմ. զինուորները բուռն զօրութեամբ յարձակեցան Տէճիճի վրայ և յաջողեցան հետեւեալ օր գրաւել զայն ու չըջակայ երկրորդական դիրքերը: Զայս կը հաստատեն հրամանատարին Մայիս 14 և 15 թուակիր հեռագիրները, որոնց համաձայն Օսմ. զօրաց կորուստն եղած է 9 վիրաւոր: — Եմէնի ընդհանուր հրամանատարը հեռագրելով թէ տաքերն սկսան անհրաժեշտ կը համարի իւրաքանչիւր

զինուորի համար փոքրիկ սրուակ մը ամոնեաք զրկել: Մեքքէի էմիրը կը ծանուցանէ թէ քանի մը դաւառակներ Պէնի Եզլիտներու և Քանֆէտէի հիւսիսային և արեւելեան բոլոր ցեղերուն հետ հնազանդութիւն յայտնած են: — Վիէննական հեռագրի մը համաձայն Կրեաէի պաշտպան ախուրթիւնները Իսլամ դատաւորներու Կրեաէ առաքումը վտանգաւոր կը համարին և կը խորհին Օսմ. կառավարութեան յետաձգել տալ այդ տնօրինութիւնը: Կզլիին սահմանադրութիւնը բարձր քոմիսէրին կը յանձնէ դատաւոր անուանելու այդ իրաւունքը: — Իզմիրի հետախուր անհետացած կը համարուի, քանի որ 7 օրէ ի վեր ռուէ գէպը չէ պատահած: — Գասթէմունի Զոնուգվիրան գիւղին գետը յորդեց և եղերքի բլուրը վար սահելով 3 միլերանոց, 2 աղօրքը և 10 յարգանոց կործանեց:

Ա. Ե. Բ. Ժող. Վսեմ. Ազգապետ էֆ. հինգշաբթի առաջին անգամ ըլլալով կրցաւ իր պաշտօնատեղին զալ: Բարեբաւտիկ զուգարիպութեամբ մը նոյն պահուն Ազգապետարան հասաւ Լանկայի եկեղեցւոյն, երիցատան ու դպրոցին շինութեան Կայս. ֆէրմանը, որով բարեկամներ ու համակիրներ կրկնակ պատճառ ունեցան Ն. Վսեմութիւնը շնորհաւորելու: — Ուսանողներու Համալսարանային Բրիտանական Միութեան նախագահ Տր. Յորդ Բոպըրթ Գոլէճի դասախօսներէն Փրոֆ. Արթ. Տ. Յակոբեանի հետ Արմաշ այցելեց և ուղերձներ խօսեցաւ Դպրեմանքի աշակերտներուն և տեղւոյն ժողովրդին: Յետոյ անցաւ Իզմիտ և Պրուսա: — Ամերիկաբնակ Յովհ. Էֆ. Հաւկիթեան Յ Օսմ. ոսկի նուիրած է Պանտրամայի եկեղեցիին: — Ամերիկացի Տր. Տ. Բ. Փիրսըն, որ իր առատաձեռնութեան և բարեգործութիւններուն համար «Նուիրատուներու Իշխան» յորջորջուած է հանրածանօթ բարերար Սըր Էնտրու. Բարնէկի կողմէ, Ապրիլ 21ին իր ծննդեան 91րդ տարեդարձը աօնեց ապաքինարանի մը մէջ և այդ առիթով, ըստ Բոլեյէլէի, 100,000 տուար նուիրեց Մարտունի Անաթոլիա Գոլէճին:

Հայ Ժող. Անցեալ ուրբաթ Ազգ. Ժողովը իր առաջին նիստը գումարեց եռամսեայ դադարէ մը ետեւ: Բայց հակառակ ստուար մեծամասնութեան մը ներկայութեան՝ առեւտրական դործողութիւններով և եթ զբաղեցաւ Աշխարհական նոր երեսփոխաններուն ընտրութիւնները վաւերացուց, եկեղեցականներուն ընտրական տեղեկագիրը նախաքննութեան յղեց, վարչութեան հրաժարականը ընդունելով նորին ընտրութիւնը օրակարգ անցուց, իսկ օրուան բուն խնդիրը, Տեղապահ Հօր համաբաժանութիւնը, յետաձգեց յաջորդ նստին, որ նոր նստաշրջանի առաջին նիստը պիտի ըլլայ, և ազգին ցաւերը ազգուապէս Օսմ. Երեսփ. Ժողովին ներկայացնելու առաջարկին նկատմամբ որոշեց նախ վարչութեան տեղեկագիրը լսել: Քաղաք. Ժո-

ղովը նոյն օր որոշեց չըջարեականով մը պահանջել դաւառային ազգապետական կառուածներու վիճակացոյցները՝ ամբողջացնելու համար սոյն խընդրին պաշտօնական ուսումնասիրութիւնը: Վանօրէից խորհուրդն ալ գոհութեամբ իմացաւ թէ Շ. Գարահիսարի փոխ առաջնորդը 330 ոսկիով գնած է ջաղացք մը, 5 խանութ, 1 սրճարան և 2 տուն, և արժանը տնօրինեց: — Տեղապահ Հայրը երկուշաբթի այցելութիւնն ընդունեցաւ Յունաց Պատրիարքին անձնական քարտուղարին, որ կրթական և զինուորագրական խնդիրներու վրայ տեսակցեցաւ: Երեքշաբթի շնորհաւորական այցելութիւն տուաւ Կրթական և Եկեղեցական նորընտիր նախարարներուն Պատր. Փոխանորդն ալ երկուշաբթի Պուլկար զեպանին հետ տեսակցեցաւ Պուլկարահայերու դպրոցական խնդրին և առաջնորդութեան վրայ և ապա Քեամովի փայայի այցելութիւն տալով բարի զալուստ մաղթեց Տեղապահ Հօր կողմէ: — Միաց. Ընկերութիւնը որոշած է իր զրամագլխին անձնակազմին մասը Լոնտոնի Լոյսոս Դրամատան մէջ պահել և տարեկան տոկոսը Պատրիարք Հօր ձեռամբ գանձել: — Իզմիրի ազգային սնտուկին պարաքը 3-4 տարուան մէջ հատուցանելու կարգադրութիւն մը եղած է և քանի մը պարտապահանջներ իրենց պահանջը նուիրած են: — Գասթէմունի Իթթիհատի ախուրթին Հայ տնտեսները, տեսնելով որ Ճէպլէի Պէրէթթի ծանուցեալ կառավարիչ Ասաֆ անգամ կարգուած է նոյն ախուրթին, յայտարարեցին թէ չեն կրնար իրենց անդամակցութիւնը այլեւս շարունակել: Ակումբը կեդրոնին զիմեց հրահանգի հաւար: — Ղաւթիոյ Կեդր. Վարժարանը իր բարեկարգութեան և թուրքերէն լեզուի սուած իր խնամքին համար շնորհաւորական գիր մը ստացաւ Կրթական նախարարութենէն: — Վաղը Կայս. Բժշկական Վարժարանէն վկայական ստացողներուն մէջ 10 Հայեր կան, 2ը Պարտիզակցի, մին Ուրֆացի և միւսները Պոլսեցի: — Ատանայէ կը գրուի Պատրիարքարան թէ զեղերու մէջ Հայերը շատ յուսահատած են և շատ կը հարստանարուն: Պաղչէի և Տէօրթ Եփր մէջ այրիախնամ յանձնաժողով կազմուած է, բայց ոչ Հասանպէյի մէջ: — Պոտրումի բանտէն 4 Հայ արձակուած են: — Էտիրնէի կայարանին, Գարապաղաճի, մէջ եկեղեցւոյ մը շինութեան Կայս. հրահան տրուեցաւ: — Խաղերդէ կը հեռագրութի թէ Չարսանհապի Հայերը, իրենց արտերը մշակելու պահուն պէյերու կողմէ յարձակոււմ կրեցին և երեք կին ու մէկ այր ծանրապէս վիրաւորուեցան և հարիւրաւորներ Մէլիթի փախան: Կառավարիչ դիտմամբ պտոյտի դացած է՝ այս շահատակութիւնները չիմանալու համար: — Կիւրնի կառավարիչ անուանուեցաւ Արաբկիրի կառավարիչ օդնական Սըվազի

Սալիմ էֆ. Չուգասըզեան. — Կիլիկիոյ Կաթողիկոսը կը գրէ թէ Կաթողիկոսական ընտրութեան պիտի չմասնակցի, ցորչալի չլուծուի յարաբերութեան խնդիրը, որու համար այնքան անգամ գրած է. — Պ. Ա. Մանթաշեանի յուզարկաւորութիւնը Մայիս 13ին կատարուած է և մարմինը Թիֆլիզ պիտի փոխադրուի Հանգուցեալը կտակ մը թողած է, բայց դեռ չէ բացուած: Պատրիարքարանի կողմէ Թիֆլիզի փոխ թեմակալին և Ագաբեան Մ. ու Յարութիւնեան Ս. էֆ.ներուն հետադրուեցաւ ի դիմաց Թրքաստանի ներկայ գտնուելու յուզարկաւորութեան և ցաւակցութիւն յայտնել հանգուցեալին որդւոյն:—Պ. Յարութիւն Բարսեղեան Արմաւիրի մէջ 200,000 ռուպլ արժողութեամբ տուն մը նուիրած է՝ Հին Նախընկաւնի մէջ զիւղատնտեսական վարժարան մը հիմնելու համար: — Շուշեցի Տիկին Ս. Մովսէսըզեան Մոսքուայի համալսարանին բժշկական ծնողէն վկայական ստացող առաջին Հայուհին եղաւ: — Թիֆլիզի մէջ անգլաւակ մեռած է ամուսնու 2ին Պ. Պողոս Շաղինեան իր հարստութեան (300,000 ռուպլ) մէկ չորրորդը բարեգործական հաստատութիւններու և միացեալը ազգականներու թողով: — Կաթողիկ սղգայիններու Երեսփ. Ժողովը անցեալ ուրբաթ գումարեցաւ և նոյնութեամբ ընդունեցաւ թեմերուն առաջելի յրջարեալական մը և Կ. Պատրիարքին ուղղելի նամակ մը, որով կը մերժուի անոր անարգանքը ժողովին հանգէց և կը խնդրուի իր զիրքը փոխել՝ պառակտում մը խնայելու համար իր հօտին:

ԱՐՏԱՔԻՆ

Հեռագրաւորք. Անցեալ հինգշաբթի Ռուսիոյ մեծ դուքսերէն Պորիս և մեծ դքսուհիներէն Վլադիմիր, որ Հոռոմ գաղին Չարին չնորհաւորութիւնները մատուցանել Ռուսական անկախութեան յիսնամեակին համար և արժանաւայել պատիւներով ընդունուեցան արքունիքէն ու բարձրաստիճան պաշտօնէութենէն, երկու շաբթի դէպի Ֆիրէնցա մեկնեցան: — Անցեալ շաբթու Ռուսիոյ Վարչապետը երկար ճառով մը փորձեց արդարացընել կառավարութիւնը՝ Խորհրդաբանի առժամեայ դադարի պահուն արեւմտեան նահանգներու մէջ Զէմսթովներու օրէնքը հաստատելուն համար: Բայց չկրցաւ գոհացնել Տուման, որ 82ի դէմ 202 քուէով բռնաբարում անուանեց զայն Սահմանադրութեան 87րդ յօդուածին ելիէ ոչ տառին՝ գէթ ոգիին: Հեռագրի մը համաձայն Վարչապետը յետոյ իր հրաժարականը տուաւ Չարին: Ուրիշի մը համաձայն քուէարկութեան սոյն արդիւնքը հաղորդեց և Տումային լուծումը մօտալուտ կը համարուի: Ուսաշինկիւնի Ռուս զեսպան Պառոն Բողէն Արտաքին

գործերու նախարարի փոխանորդ կարգուեցաւ: Պեսարապիոյ մէջ Հրէական ջարդի մը մեծ երկիւղ կայ և կ'ըսուի թէ կառավարութիւնը ունէ նախազգուշական միջոց ձեռք առած չէ: — Գերմանիոյ Կայս. ամուր և Վիքթորիա Լուիզա իշխանուհին երկուշաբթի Լոնտոն ժամանեցին ներկայ գտնուելու համար Վիքթորիա թագուհիին արձանին բացման, որ յաջորդ օրը տեղի ունեցաւ: Գերման զահաժառանգ իշխանը և իշխանուհին երեքշաբթի Փեթրոպուրի ուղեւորեցան: Պերլինէ կը հեռագրուի թէ Ալզաս-Լոռէնի սահմանադրութիւն չնորհելու օրինագիծը մերժող Խորհրդարանին նախաքննիչ յանձնաժողովէն էր: Վերջնական որոշումը Բախտիակին կը մնայ տալ: — Հապէշաստանի Մէնէլիք կայսեր թոռ Լիճ Նասու թագաւոր հռչակուած է, բայց թագադրութիւնը դեռ պիտի կատարուի: — Ֆրանսական թերթ մը կ'իմանայ թէ հրամանատար Պրէմանի տեղացի բոլոր զօրքերը փախուստ տուած են: Մարտի կացութիւնը ծանր է և փութով օգնութիւն կը խնդրուի Ֆրանսայէ: Մէրաքէ յարչաւող Ֆրանսացի զօրքերը ճամբուն վրայ շատ յարձակում կրեցին, բայց միշտ ետ մղեցին թշնամին: Պէնի Հասէնները և Զէմսովները կրակի գիշեր փորձեցին Լաշաթի երկու բանակաւորներուն միջեւ մտնել, բայց Ֆրանսացիներու կրակին չդիմանալով փախան: — Սերպիոյ երեսփոխ թագուհին Նաթալի ծանր հիւանդ է Փարիզի մէջ: — Յունաստանի Ալէք. Ժողովը որոշեց վերահաստատել Պետական Խորհուրդը: — Իտալիոյ Արտաքին գործերու նախարարը հարցապնդման մը, պատասխանեց թէ Ալպանական ապստամբութիւնը Շրտտայի նահանգին հիւսիսային մասէն անդին տարածուած չէ և թէ բոլոր տէրութիւնները Թուրքիոյ ներքին խնդիր մը կը համարին զայն: Իսկ Իտալիա իր շահերը ի հարկին պաշտպանելու համար բաւական թուով նաւեր ունի Ադրիականի նաւահանգիստներուն մէջ: — Կիրակի Պերլինի մէջ սկսաւ Փոն Տէր Կոյց փաշայի յիսնամեակի տօնը: Գերման Կայսրը իր իւղաներկ պատկերը նուիրեց մարաշխտին, իսկ Թուրքիոյ Վեհապետը ինքնագիր նամակով մը չնորհաւորեց զայն և ականակու Մէճիտիյէ պատուանշանով մեծարեց: Յորելեարին ներկայացող պատուիրակութիւններէն Օսմանեանը հիւանալի նուէր մը տուաւ, նաեւ մէկուկէս մեթր բարձրութեամբ արծաթեայ խմբանդրի մը և թանկագին գորգեր: — Թաւ կ'իմանայ թէ Պարսկաստանի 1,250,000 ոսկիի նոր փոխառութիւնը ռոտիկանութեան կազմակերպութեան պիտի չգործածուի, ինչպէս կը կարծուէր ցարդ, այլ Պարսիկ Դրամատան պարտքերուն հատուցման: Պայմանները դեռ ծանօթ չեն, բայց այժմէն ծախու հանուած են նոյն դրամատան անվճար դանձառոտները: — Անգղիոյ Լորտերու Ժողովը առաջին ընթերցմամբ ընդունեցաւ իր կազմին բարենորոգման օրինագիծը, զոր Երեսփ. Ժողովը քուէարկած էր 241ի դէմ 360 ձայնով:

اوه دار هفته لغزته — در سعادنده بايل هاوسده — مدير مسئول — صمويل ق. هاروتيونيان

ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ	
Տարեկ. բանեցին	40 ԴՃ.
Ամերկայի հմր	2 Տու.
Անգլիայի „	8 շիլլ.
Ուրիշ եր-	
կերպերու „	10 Ֆր.
Զեւ. քե՛ հաւը	40 փոքր
Մանուցման գիները չափաւոր	

ԱՒԵՏԱՐԵՐ

ՇԱՐԱԹԱԹԻՐԻ

Խմբագիր Հ. Ս. Պարսեմ

Պայպը Հաուս,
Կ. պոլիս, ԹուրքիաTHE AVEDAPER
AN ARMENIAN WEEKLY

EDITOR H. S. BARNUM

American Bible House
Cons/ple, Turkey

TERMS

An. Subscrip.	Ps. 40
U. S. A.	\$ 2
England	Shils. 8
Other countries	Frs. 10

Single Copy 40 Paras

Advertising rates on
application

ՄԵՋԻ ՂՐԿՈՒԱԾ ԳԻՐՔԵՐ

ՆԻԿԻԱԿԱՆ ՀԱՆԳԱՆԱԿ, ԵՕԹԸ Քարոզներ, Վեր. Արեւ. Պ. Շահանշահ. Նիկիական Հանգանակի վրայ Բերայի Հայ Աւետարանականաց Ս. Երրորդութեան եկեղեցիին մէջ խօսուած շարք մը գեղեցիկ և իմաստալից քարոզներ՝ հատորի մը մէջ ամփոփուած: Մատթէոսեան մաքուր տպագրութիւն. էջ՝ 90, Գին՝ 5 դհ.: Դիմել՝ Պոլսոյ Հայ Գրավաճառներուն, Կեդրոնատեղի Թ. Մատթէոսեան Գրատուն, Ֆինճանճըլար, Կ. Պոլիս:

ՍԱՍՄԱՆՑ ՏՈՒՆ (Maison «Sasoun») Պարսեմ-Վեդ, Անգիր պատմախօսներէ քաղելով վերածեց աշխարհաբարի Տէգրան Զեյնալի: Ազատ Մատենաշար Թիւ 35, Հրատ. Զարդարեան Գրատան. Տպ. Նշան Պապիկեան, Կ. պոլիս 1910. էջ՝ 144, Գին՝ 5 դհ.: Դիմել՝ Զարդարեան Գրատուն, Չազմագճըլար 24—26, Կ. պոլիս:

ԳՐՊԱՆԻ ԲԱՌԱՐԱՆ ՅՐԱՆՍԱՀԱՅ, Մէհրան Թովմանէ-Եան, 40,000 թառ և ոճ: Հրատ. Զարդարեան Գրատան. Տպ. Ռ. Սազաեան, Կ. պոլիս 1911. էջ՝ 816, Գին՝ կիսալաթ 12.20, լաթ. 15, կաշեկազմ 25 դհ.: Դիմել՝ Զարդարեան Գրատունը:

«ՄԱՐԴԻԿ ԻՆՉՈՎ ԿԱՊՐԻՆ»

Հրատ. Ե. Բ. Ընկերացութեան Սկիւորի Կոմս Թոլսթոյի այս գեղեցիկ պատմուածքը, ուր կեանքի մէջ սիրոյ դերը այնքան գեղեցիկ կերպով կը պատկերացուի, կ'արժէ որ ամէն տունի մէջ գտնուի:

Գին 2 ԴԱՃ.

Մեծատանի Բնոյններու Գոհացող զեյլ Դիմել՝ Գ. Մ. Էստրէնալի, 15 Պայպը Հաուս, Կ. Պոլիս:

Ման. «Աւետարան»ի գործակալներէն անոնք որ կ'ուզեն՝ կրնան քարոզով մը ապսպրել, քանի որ ինչպէս

որ կրնան սպառել, փոխարժէքը «Աւետարան»ի իրենց պարտքին հետ վճարելու պայմանով:

ԱՆԳԼԻԵՐԷՆԷ ԿԱՅԵՐԷՆ
ԲԱՌԱՐԱՆԻ ՊԵՏԲ ՈՒՆԻԲ?

ՄԻԱԿ ՀԱՏԱԿԵԼԷ
ԱՆԿԼՕ-ԿԱՅ
ՊԱՏԿԵՐԱԶԱՐԴ ԲԱՌԱՐԱՆԸ
1136 ԷՋ 800 ՊԱՏԿԵՐ
Հաճախարար 70 Կիսալաթի 75 Դանեկան
ԿԱՍՏԷ ՓԱՓԱԶԵԱՆ, ՊԱՅՊԷ ԿԱՌԻՍ

6—26

ՊԱՐՏԻԶԱԿ, Օրկան Պարտիզակի Բարձր. Վարժարանի Ընթացաւարտից Ընկ.եան: Պարտիզակի վեցամսեայ Պատկերադարձ Հանդէսի Գ. Թիւը հրապարակ ելաւ 48 էջով, ճոխ և շահեկան պարունակութեամբ: Կ. Պոլսոյ մէջ կը ծախուի Ս. Մարտիկեան Որդիք վաճառատունը, Ենի Զարչը, Մահմուտ-Փաշա, Գին՝ 100 փր.: Գաւառներէ դիմել Տիար Պ. Թ. Ալեանաքեանի, Թիւ 21 Ալեանաքեան, Կ. Պոլիս:

ԱՆԱՀԻՏ, Հանդէս Ազգ., գրական, գեղարուեստական, Ստացանք Մարտ-Ապրիլ (3-4) միացեալ Թիւերը Նախնեաց Գործը, Հայկական հարսանիք, Հայոց Եկեղեցի. Նկարչութեան, Էջմիածնի պարիսրագործութեան, Փնդաճառական Բնագործութեան, Լեն. բովանդակութեամբ:

Կ. Պոլսոյ Ե. Բ. Ընկ.թեան Աղօթքի Ժողով Ժամը 3 (Ը. Ե.) Գոլմ-Գափու, Միչըն Հաուսի մէջ: